

új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYŰLEKEZETEK LAPJA

Csók István: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre

Add nekem azt a holt hitet,
Istenem,
Hogy nem kell ám fenéig inni
S kelyhed szent borából elég
Egy korty: hinni.

*Ady Endre: Imádság úrvacsora előtt
(Részlet)*

CSALÁDI KRÓNIKA

MOLNÁR-VERESS PÁL *lelkész*
az Egyháztanács lelkészi elnöke
523 98 HÖKERUM Tångagårde 136
Mobil: +46-70-602 29 68
E-mail: tggparokia@gmail.com

EGYHÁZI TISZTSÉGVISELŐK

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR
a Stockholmi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács világi elnöke
országos főfelügyelő
126 47 HÄGERSTEN Fastlagsvägen 42/1
Tel: +46-8-184 172 Mobil: +46-73-966 04 75
E-mail: gabor.sebestyen@yahoo.com

HERCZEGHNÉ DR. JUHÁSZ EDIT
az Uppsalai Gyülekezet megbízott felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
a főfelügyelő helyettese, országos főgondnok
740 22 BALINGE Åkerby 219
Mobil: +46-73-772 68 25
E-mail: hunszkita@gmail.com

TÓTH ILDIKÓ
a Sölvesborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
tisztelőbeli országos főjegyző
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsög 4 H
Tel: +46-456-140 37 Mob: +46-73-025 40 14
E-mail: tothildiko41@gmail.com

KEDVEK VERONIKA
stockholmi presbiter, országos jegyző,
hivatalból részt vesz az Egyháztanács ülésein
151 33 SÖDERTÄLJE Doktor Martingatan 6 B
Mob: +46-73-555 41 36
E-mail: verakedvek@gmail.com

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
a Malmöi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
217 46 MALMO Roskildevägen 9 A
Tel: +46-40-267 638
E-mail: p.palhazi@gmail.com

Igf. VASZI ÁRPÁD
a Helsingborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
254 49 HELSINGBORG Jaktåfsgatan 26
Mobil: +46-76-008 08 76
E-mail: avaszi@yahoo.se

KOVÁCS ANDREA
központi pénztáros
260 50 BILLESOLM Ivarsagan 6
Tel: +46-42-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovising.se

DEÁK GYÖRGY
a Borási Gyülekezet felügyelője
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: +46-33-230 307
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

FEKETE JENŐ
az Eskilstunai Gyülekezet felügyelője
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: +46-16-120 039 Mobil: +46-70-920 33 72
E-mail: jeno.fekete43@gmail.com

JORDÁKY BÉLA
a Göteborgi Gyülekezet felügyelője
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: +46-31-795 25 02 Mob: +46-70-562 31 08
E-mail: bela.jordaky@telia.com

SÁRKÁNY SÁNDOR
a Halmstadi Gyülekezet felügyelője
312 40 GENEVAD Liljagan 2
Mobil: +46-70-972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

GAALANDRÁS
a Jönköpingsi Gyülekezet felügyelője
tisztelőbeli országos főgondnok
567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21
Tel: +46-393-161 69
E-mail: gaal.andras@telia.com

SOÓS ERZSÉBET
a Ljungbyi Gyülekezet felügyelője
341 31 LJUNGBY Tegelbruksgatan 6
Tel: +46-372-848 35 Mobil: +46-72-518 48 35
zsoka125@hotmail.com

LINDBERG BRUSTKERN KATALIN
a Västeråsi Gyülekezet felügyelője
724 70 VÄSTERÅS Lövhangsgatan 7
Mobil: +46-73-673 59 58
E-mail: csisszancs@freemail.hu

PÉTER CSABA
a Vaxjöi Gyülekezet felügyelője
a Szeretetszolgálat országos megbízottja
352 55 VÄXJÖ Raskens väg 51
Mobil: +46-70-454 51 21
E-mail: csaba.peter@hotmail.com

BÖKE EMÍLIA, szül.2015-01-25 Göteborgban, 2019-03-17-én Göteborgban, a Szt. Jakab-templomban /Sankt Jakobs kyrkan/ megkereszteltetett. Anyja: BÖKE (szül. GÁL) EMESE (1983-10-29 Marosvásárhelyen, unitárius; Apja: BÖKE PÉTER (1976-04-14 Érd rom.kat.; Keresztzüllök: GÁL CSABA ÁRPÁD (1979-04-25 Marosvásárhely, unitárius); PINTÉR ÁGNES (1978-03-06 Győr; rom.kat.); VARGA GÁBOR (1976-09-25 Oroszlány, ref.); KOVÁCS ERIKA (1981-03-11 Marosvásárhely, ref.); GÁLFI ENIKŐ (1977-12-16, Marosvásárhely, ref.).

MAHHOV MÁRK, szül. 2018-07-26 Tartuban, Észtországban, 2019-05-04-én Tallinnban, a Dómtemplomban /Toomkirik/ megkereszteltetett. Anyja: SUBA-MAHHOV (szül. SUBA) DIANA (1983-09-26 Tallinn, ref.; Apja: MAHHOV Sergei (1982-05-16, Tartu, pravoszláv; Keresztzüllök: SUBA SÁNDOR (1987-03-07, Tartu, ref.); Dr. SUBA (szül. BERECSZÁSI) LÍVIA (1988-11-09, Vári, Kárpátalja, ref.); MAHHOV ALEKSEI (1983-03-13, Tartu, pravoszláv); MAHHOVA (szül. PETKINA) JAANA (1982-10-28, Tartu, luth-ev.).

NOVELLY JÁZMIN ESZTER, szül. 2015-05-31 Nyíregyházán, 2019-05-19-én Göteborgban, a Szt. Jakab-templomban megkereszteltetett. Anyja: NOVELLY (szül. PÉTER) ERZSÉBET (1975-11-10 Nagyvárád, ref.; Apja: NOVELLY KRISZTIÁN (1975-10-17 Nagyvárád, rom.kat); Keresztzüllök: REIMANN CSABA (1975-11-16, Nagyvárád, rom.kat); REIMANN (szül. NAGY) MÓNICA (1976-01-20, Nagyvárád, ref.); INGULF OLOF (1970-02-19, Mellerud, luth-ev.); INGULF (szül. BARTIK) ZSUZSA (1973-07-05, Kolozsvár, ref); NAGY LÓRÁNT (1972-05-31, Margitta, ref.); NAGY (szül. PÉTER) ERZSÉBET (1972-10-06, Margitta,ref.).

KONFIRMÁLTAK 2019-BEN

Istennek hála, hogy itt az idegenben magyar gyermekek szájából magyar nyelven hangozhatott el a hitből fakadó bizonyoságtétel konfirmációjuk alkalmából, bizonyoságául annak, hogy minden kimondott szónak jövőt teremtő ereje, minden magyarul kimondott szónak magyar jövőt teremtő ereje van. Illesse köszönet az anyákat, kik szívük alatt rejtegetik, világra hozzák, testükből táplálják Istentől ajándékként kapott gyermekeinket. Illesse köszönet az apákat, kik családi fészket alkotnak, s annak asztalára helyezik a mennyei Atyától kapott mindennapi kenyérünket. Legyen köszönet pedagógusainknak, kik ifjainkból embert faragnak, elméjükbe tudást helyeznek, s pályára állítanak. Legyen köszönet a hittant és kátét oktatóknak, kik segítenek felismernünk mindazt, amiről Isten mondta: mindennek rendelt ideje van. És végezetül legyen hála és köszönet Istennek azokért a pásztorokért, kikre lelkeket, nyájakat bízott, akiket egykor áldásával útra indított, hogy vigyék és adják tovább a Tőle kapott Igét, az erőt és biztatást. Isten Szent Lelkével indítjuk most el konfirmált idjainkat küldetésüket teljesíteni. Küldetésünk küldetésetek: maradni hívőnek, maradni magyarnak. Magyarnak lenni szent küldetés! A Krisztus szeretete lakozzék tibenetek!

Herczeghné Juhász Edit két lánya konfirmációján a Trogared kápolnában elmondott gondolataitól ihletve...

Az ötgyermekes Herczegh familia két konfirmált leányukkal, Emiliával és Annával a kis gyülekezet családi közösségében

HÁZASSÁGI ESKÜT TETTEK

KANIZSAY SAROLTA, aki 1989. június 24-én, Marcaliban, Somogy megyében, Magyarországon született, vallása református, és CARL ANTON EMIL ASK ÁSTRÓM, aki 1992. július 6-án, Skövde városában, Svédországban született, vallása lutheránus-evangélikus, miután Isten színe előtt kinyilvánították, hogy házasságukat Isten rendje szerint kölcsönös szeretetben és hűségben akarják élni egymással, 2019. június 21-én a Fonyódi Református Egyházközség templomában Isten igéjével és áldásával egybekötötték. A házasságkötés szertartását Molnár-Veress Pál, a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lelkésze végezte.

MEGVÁLASZOLATLAN KÉRDÉSEINK

A SMAPEK küldöttgyűléséről

Március 22–23–24. napjain szokásos évi küldöttgyűlését tartotta a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség (SMAPEK). A formális napirendi pontok (megnyitás, üdvözlések/kimentések, jelenléti ív készítése, törvényesség megállapítása, napirendi pontok elfogadása, a gyűlés tisztségviselőinek kijelölése stb.) után az Egyháztanács elnökségének jelentése, a lelkészi beszámoló, az ösztöndíjas lelkész összefoglalója, a szeretetszolgálat, a gyülekezeti otthon intézőbizottságának jelentése, gyülekezeti beszámoló, pénztári/ellenőri jelentések következtek. Mindezekről és az ezeket követő megbeszélésekről, ahol szükséges volt: határozathozatalról, a jövőbeni programtervekről, konferenciákon, rendezvényeken, találkozókra való részvételről stb. a jegyzőkönyv bővebben beszámol. Jelen rövid írásunkban csak az egyik legfontosabbra, a „Hogyan tovább?” kérdésével kapcsolatban elhangzottakra, az ezt követően megfogalmazódott reflexiókra térünk ki.

Sebestyén Gábor országos felügyelő ismerteti a SMAPEK anyagi forrásait, a költségvetés helyzetét, és megállapítja, hogy az egyensúlyban van. Jelenlegi egy-lelkészes felállásban – és feltételezve a svéd egyházi ill. állami támogatás további folyósítását, a magyar állam által finanszírozott egyházi ösztöndíj lehetőségének fenntartását, egyháztagjaink eddigi áldozatkészségének megmaradását – viszonylag megnyugvással tekinthetünk a jövőre. A kérdés a jelenlegi lelkész nyugdíjazása utáni időre vonatkozik. S ebben a kérdésben többféle – kivel, vagy kikkel? – megoldás képzelhető el.

Molnár Veress Pál lelkész említést tett a Diaszpóra Tanács ülésén való részvételéről, ahol kihangsúlyozta, hogy a lelkészi szolgálat 9-9 hónapos ösztöndíjprogram keretében való megoldása a diaszpóra számára nem megfelelő. Akár csak egy országra, de esetünkben 13 helyi gyülekezetre és további két külföldi közösségre kiterjedő szolgálat esetén olyan lelkész(ek)re van szükség, aki(k) állandó jelleggel itt él(nek), a helyi körülményekhez alkalmazkodó(k), svédül is megtanuló(k), és józan érvek alapján legkevesebb 5 évre vállal(nak) külhoni szolgálatot. Mindezt a hazai egyház(ak) ajánlásával az illető lelkész(ek) kiküldésével, a hazai egyház(ak) lelkészi státusában való megtartással tudnánk elfogadni.

Mindamellet a jelenlegi – KCSP keretében létesített egyházi ösztöndíjas(ok) – további segítségére is számíthatunk. Itt is szükségesnek látjuk a kiküldetés 9 hónapról 12 hónapra való módosítását, a többszöri meghosszabbíthatóság lehetőségének fenntartásával.

Dr. Pócze István, Kőrösi-Csoma-ösztöndíjas lelkész jelezte, hogy szívesen folytatná itteni tevékenységét – legszívesebben abban a státusban, amelyben a jelenlegi lelkész is van –, de jelenleg nincs módjában garanciát vállalni arra, hogy ezt a szolgálatot mennyi időre tudná vállalni. Mint mondta, elfogadná a számára kevésbé jó – mégegyszer 9 hónapra szóló – ösztöndíjas szolgálatot is, de ebben az esetben sem tud biztosítékkal szolgálni arra nézve, hogy a meghosszabbított újabb 9 hónap lejártá után tudná-e legalább 3, de inkább 5 évre vállalni a Svédországban állandósítandó szolgálatát?

Remélve, hogy egy újabb esztendő elegendő e kérdés megválaszolására, Molnár-Veress Pál lelkész bejelentette: vállalja, hogy még egy évet szolgálatban marad.

Egyúttal a kitűzött februári határidőre egyházi közösségünk mint fogadószervezet jelezte a Nemzetpolitikai Államtitkárságnak, hogy a következő (2019 szeptemberében kezdődő) ciklusra köszönettel fogad egyházi ösztöndíjast. Dr. Pócze István is közölte, hogy a kitűzött határidőre ő is benyújtotta a Nemzetpolitikai Államtitkársághoz arra vonatkozó jelentkezését, hogy újabb 9 hónapra lelkészi ösztöndíjas szolgálatot vállal.

A küldöttgyűlés mindkét tényt örömmel nyugtázta. Azt is, hogy Dr. Pócze István ősztől újabb 9 hónapra vállalja az ösztöndíjas szolgálatot (*a folytatás garanciája nélkül – MVP megjegyzése*), de azt is, hogy Molnár-Veress Pál újabb egy évre szolgálatban marad, azt remélve, hogy e haladékul kapott kegyelmi időben az Egyháztanács egy megfelelő biztosítékokkal bíró, belátható és megnyugtató időre szóló megoldást talál.

Molnár Veress Pál megemlítette, hogy újból aktuálissá vált az a kérdés, hogy a Nyugat-Európában működő magyar protestáns gyülekezetek más-más alapról induló, mégis közös kérdésére a legjózanabb és kivitelezhetőnek remélt megoldása egy Nyugat-Európában létrehozandó egyházkerület/püspökség volna, melynek létrehozása nem érintené a hazai egyházak státútumait és jogi kereteit, ugyanakkor lehetőséget biztosítana arra, hogy minden hazai egyház - amennyiben helyesnek látja - partneri kapcsolatot létesíthetne ezzel az elképzelt formációval. Ennek pedig van egy ebbe az irányba mutató előzménye.*

Mind az evangélikus, mind a református egyházak illetékes képviselőit meghívtuk a Nyugat-Európai Magyar

Protestáns Gyülekezetek Szövetsége szeptember 6-9. között Visegrádon tartandó évi közgyűlésére, jelezve, hogy indítványozni fogjuk egy ilyen jellegű partneri kapcsolat létesítését. A megszólítottak hozzáállása e kérdésben biztató volt.

Mivel megkezdődött a nyári szünidő, talán mindenki számára adódik lehetőség egy kis elcsendesedésre, hogy a mindig előttünk járó Úrtól megkérdezhessük: Quo vadis Domine? Merre mész – pontosabban merre vezetsz, Urunk?

IDŐSZERŰ-E ÚJBÓL MEGSZÓLALTATNI?

Halálának századik évfordulóján a halhatatlanok közül kilép, közénk ül és hallgatja, miként mondjuk a szót, értjük-e a gondolatot, mi egykor benne megfogant. Küldöttgyűlésünk záróestjén Bodó Emese Kőrösi-ösztöndíjas ének- és szavalóművész segített kihallanunk, miként bontakozik ki rejtekéből és teremti újjá az Igét az, ki érti és mondja azt. Mert a vers is olyan, mint az Ige, mely akkor élő, ha mondjuk vagy imádkozzuk azt. Köszönjük!

Szilágyi Enikő *Makkai Sándor: Magyar fa sorsa - a vádlott Ady költészete* című könyvéből hoz (lásd a 22. oldalon) néhány olyan megállapítást, mint például azt, hogy Ady vallásos költészete az Istenhez való viszony folyton megújuló drámája, amint az a költő lelkében lefolyik. Ady személyes drámája. Legyen a miénk is!.

JUBILÁLÓ EGYKORI IFJAK, MAI PRESBITEREK

A Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége még 2001-ben kezdeményezte és indította el a presbiteri konferenciákat, melyek egyrészt fórumot, másrészt találkozási lehetőséget biztosítanak a nyugat-európai magyar protestáns gyülekezetek felügyelői, gondnokai, presbiteri és lelkészei számára, de az alkalom nyitott az érdeklődő gyülekezeti tagok előtt is.

Amint az előző években, úgy az idén is a festői szépségű németországi Burbach-Holzhausenben található Familien-Ferienheimban került sor a rendezvényre április 12–14 között, melyen Anglia, Ausztria, Belgium, Hollandia, Magyarország, Németország, Románia, Svájc és Svédország közel 70 képviselője vett részt, egyházi közösségünket Bán Ferenc göteborgi presbiter és e sorok írója képviselte. Öröm, hogy ez évben is többen voltak jelen olyanok, akik először vettek részt a rendezvényen. A korábbi évekhez képest változást jelentett az is, hogy több olyan lelkész is eljött a konferenciára, akik a Kőrösi Csoma Program egyházi ösztöndíjasaként vállaltak és végeznek szolgálatot kilenc hónapos kiküldetésben a nyugat-európai diaszpóra különböző gyülekezeteiben.

Az immár 17. alkalommal megtartott találkozó témája az Ökumené volt, melyet Dr. Varga Pál református lelkész (Ulm-környéki Magyar Protestáns Gyülekezet) és Merlás Tibor katolikus lelkész (Szent Gellért Magyar Katolikus Egyházközség, Stuttgart-Ulm) ökumenikus beszélgetése vezetett be.

A rendezvény témájához illeszkedve a fő előadás „Az ökumené története és jelentősége a nyugat-európai magyar diaszpóra gyülekezeteiben” címmel hangzott el Dr. Varga Pál, református lelkész, a Németországi Magyar-ajkú Protestáns Gyülekezetek Szövetsége elnöke prezentálásában. Az előadást követően fontosnak és hasznosnak bizonyult a délutáni műhelymunka is, melynek során a helyi ökumenikus tapasztalatok megbeszélése került terítékre. Az együttléte színesítette a jubiláló, immár 60. alkalommal megrendezésre kerülő Ifjúsági Konferenciával közösen tartott esti műsor. A zárónapi kiértékelés során elhangzott, hogy jó és hasznos volt a konferencia, mely során nem csupán egyházi ismereteiket gyarapíthatták a résztvevők, de erősödhetek a közösség hordozta identitás és keresztény elköteleződés tekintetében is. A záró istentiszteleten Joób Olivér nyugalmazott svájci evangélikus lelkész igehirdetése a virágvasárnap mai üzenetét közvetítette a mintegy 100 résztvevőnek, melyen már jelen voltak az Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferencia résztvevői is.

A rendezvényen megtapasztalhattuk, hogy egymás hite által épülhetünk, erősödhetünk és gazdagodhatunk. Öröm volt együtt lenni, várjuk a jövő évi folytatást 2020-ban ismét Burbach-Holzhausenben.

Dr. Pőcze István
evangélikus lelkész

A gyakorlati ökumenét megtapasztalt presbiterek Varga Pál előadását hallgatják

AZ ÖKUMENÉ TÖRTÉNETE ÉS JELENTŐSÉGE A NYUGAT-EURÓPAI MAGYAR DIASZPÓRA GYÜLEKEZETEIBEN

Előadás a 17. Magyar Presbiteri Konferencián – Holzhausen, 2019. április 13.

Minekutána korábbi alkalmainkon a presbiteri tisztség bibliai alapjairól, majd a protestáns hitvallásokról beszélünk, most az ökumenét és annak jelentőségét vesszük szemügyre a mi magyar diaszpóra gyülekezeteinkben!

A Merlász Tibor ulmi katolikus kollegámmal folytatott bevezető beszélgetés után szükséges előbb az ökumenikus mozgalom történetéről, majd a nyugat-európai magyar diaszpóra gyülekezeteiben mutatkozó gyakorlati tapasztalatról szólnunk. De hadd tisztázzuk előbb

az „ökumené” fogalmát. A görög eredetiben szereplő „oikumené” szónak ilyen magyar fordításai lehetségesek:

a. Az „oikeó” görög ige jelentése: lakni. A főnévi forma, az „oikumene” annyit jelent: „lakott föld”, vagy „lakott világ” és jelenti „a földön lakók”, az „együtt lakók”, vagy az „egy házban lakók” – jelképesen „egy fedél alá tartozók” közösségét.

A jelzői forma, az „ökumenikus” azokra alkalmazható, akik egységre törekedők.

b. Az Újszövetségben összesen 15-ször fordul elő az „oikumené” görög szó, mint főnév – s általában a „lakott világ” értelmében. Például az Ap.Csel 19, 26-27-ben Pál apostolt az efézusi aranymívesek azzal vádolják, hogy ő „zavart kelt” az egész lakott földön, tehát mindazok között, akik itt laknak, az akkor ismert világban – azaz az „oikumené”-ben! – majd azt mondják a vádolóik, hogy Pál tanítása miatt – idézem: „Artemisz istennő, akit az egész Ázsia és az egész földkerekség – s itt áll az „ökumené” szó! – ismer és tisztel, el fogja veszíteni dicsőségét”...éppen a Pál tanítása miatt, hogy tudniillik a kézzel, aranyból, vagy ezüsből csinált isteneket – nem kell és nem szabad istenként tisztelni! A Mt. 24,14-ben pedig világosan ez áll: Hirdetni kell az evangéliumot az egész „oikumené”-ben...azaz az egész lakott földön.

c. Az ökumené szónak gyakran használjuk ma a jelzői formáját: „ökumenikus”. Az „Idegen szavak szótára” ezt írja e fogalom magyarázataként: „általános, egyetemes, az egész világot érintő”. Tehát az „ökumenikus mozgalom” egy egyetemes mozgalom...

d. Vallásos értelemben így olvasható egy német teológiai fogalmi szókönyvben: „Az ökumené az a tér, amelyben az egyház él, s amelyben az egyház a maga Ura – Krisztus – számára fenntartja azt a jogot, hogy Ő, mint „elsősülött” belép az „ökumené”-be – tehát e világba –, s ennek jogos ura lesz”. (lásd: Theologisches Begriffslexikon zum NT, 240.old –Theol. Verl. Brockhaus – Wuppertal, 4. Auflage, 1977)

Túlzás nélkül állíthatjuk tehát, hogy a Bibliában az ökumené az egész lakott világot jelenti, az „ökumenikus mozgalom” pedig egy „világmozgalom” jelöl, amely azokra vonatkozik, akik Krisztust Urukak ismerik el. Ez tehát a keresztény egyházak mozgalma volt kezdettől fogva – már bő 100 éve – és ma is az, s nem vonatkozik a többi világvallásra!

Mit kell tudni az „ökumenikus mozgalom történetéről”?

1973-ban, amikor 25 évesen egy külföldi stipendiumra pályáztam Kolozsváron, a kérdések között ezek is szerepeltek: Mi az ökumenikus mozgalom? Mikor alakult az Egyházak Ökumenikus Tanácsa, mi a célja és mi a története?

Akkor az ökumené, mint nagyon időszerű egyházi kérdés, magasabb szinten állt, mint ma. Csak sajnálattal tudom megjegyezni, hogy a 70-es évek nagy váradalmi az ökumené terén nem teljesültek!

De maradjunk most még a történeti adatoknál:

A keresztény egyház különböző felekezetei között a történelem folyamán nem csak szakadások és ellentétek voltak, – amik olykor kiátkozáshoz, sőt vallásháborúhoz vezettek –, hanem voltak mindig törekvések, amelyek az egyház egységét próbálták megvalósítani, illetve visszaállítani! Negatív példaként említem a kereszténység történetéből a 11. századi római katolikus és a keleti orthodox egyházak közötti szakadást – ez máig is az első nagy úgynevezett „szkizma”, tehát szakadás a keresztény egyházban.

Majd jött a 16. századi reformáció, amely nem hozott meg egyezést Róma és a protestánsok között, és ez – sajnos – további egyházszakadáshoz vezetett, aminek következménye az lett, hogy ma számos protestáns felekezetet tartanak nyilván. Különösen furcsa helyzetek álltak elő sokszor, amikor egy idegen úgynevezett „pogány országban” megjelentek a misszionáru-

sok, és ki-ki a maga keresztény felekezete szerint „térített” és keresztelt, s többször a másik – szintén keresztény – misszió ellen hadakozott azért, hogy magának minél több hívet nyerjen meg! (Erre is van rengeteg negatív példa, például Indonéziában, vagy több afrikai országban.)

Nem csoda tehát, hogy elsők között volt az úgynevezett Világ-Missziós Társaság, amely már 1910-ben, Skóciában egy nagygyűlésen felvetette a keresztény egység, az ökumené kérdését. Ott határozat is született, amely célul tűzte ki a keresztény egyházak közeledését, egységes fellépését és közös cselekvését az egész világon.

Többször is téma volt ezután az „ökumené” az egyházi világtalálkozókon, közben több helyen alakultak helyi, országos „ökumenikus tanácsok”, és már 1937-ben Edinburgh-ben egyesült két fontos egyházi szervezet – a „Life and Work” és a „Faith and Order”, de a második világháború – a sok politikai és hadászati ellenségeskedés a keresztény országok között – megakadályozta az egyházaknál is az ökumené terén a nemzetközi előrehaladást. A szándék sokakban megvolt, az idő is egyre érett egy közös szervezet megalakítására, de az ökumenikus mozgalom nem haladt igazán előre...

Így csak 1948-ban alakulhatott meg az Egyházak Ökumenikus Tanácsa, vagy ismertebb, angol nevén a „Word Council of the Churches” vagyis az Egyházak Világtanácsa (EVT) Amsterdamban 1948. augusztus 22. – szeptember 4. között. Megjegyzem, hogy ott, Amsterdamban jelen volt Pósfay György fiatal magyar evangélikus ösztöndíjas teológus is, a mi Gyurka-bácsink, akire közölünk itt még többen szeretettel emlékeznek.

Számomra nagyon könnyű volt megjegyezni ezt az évszámot, mert én éppen abban az évben születtem... – tehát „évtárs” vagyok az Ökumenikus Világtanáccsal (szerintem kicsit túlzottan nevezik ezt az „Egyházak Világtanácsának” – de most maradjunk e fogalomnál).

Az EVT megszületéséről sok helyen olvashatunk, de a legfontosabb azt tudni, hogy ennek az új, jó 70 éve alakult egyházi világszervezetnek a római-katolikus egyház kezdettől fogva csak „megfigyelő tagja” volt. A szervezetbe az egyházak önkéntes határozattal léptek be, és a tagok száma egyre nőtt. Így 1961-ben, Új-Delhi-ben, egy ilyen nagy egyházi világtalálkozón a protestánsok és az anglikán egyház mellett az orthodox egyházak is tagjai lettek az EVT-nek. Ma körülbelül 300 egyház tagja már ennek.

Az ökumenikus mozgalom kezdetben nagy lendületet mutatott, sőt kilátás volt a katolikus egyházzal való még szorosabb együttműködésre is, amikor sor került a második Vatikáni Zsinatra 1963-ban. Erre meghívták az EVT képviselőit is, akik között hivatalos küldötként ott volt Vajta Vilmos magyar evangélikus lelkész. Egy csatlakozás a római katolikus egyház részéről viszont nem történt meg, bár az akkori pápa, VI. Pál nagyon nyitott volt az egység felé, de a katolikus egyház végül is önmagát tekintette az „egyetemes kereszténység” egyetlen képviselőjének, az „egyetlen igaz egyháznak”, élén a pápával.

Az ökumenikus mozgalom tulajdonképpen hamar felismerte, hogy az egység keresése nem állhat egy „egyesülés”-ben, hanem sokkal inkább egy közös keresztény összefogásban kell megmutatkoznia. A mai jelszó ezért inkább így hangzik: „Ökumené – egység a különbözőségben”.

Az EVT rendszeresen tartott – és tart – világtalálkozókat, és én emlékszem, hogy 1974-ben, amikor én a Genf melletti Ökumenikus Intézetben, Bosseyben tanultam, s egy egész szemesztert ott tölthettem, a Bosseyi Ökumenikus Intézet diákjai, az azon év nyarán Nairobiban sorra kerülő világtalálkozó részletekét, egyes pontjait dolgozták ki. Sokszor napokig benn voltunk a Genfben székelő Ökumenikus Központban, és a világtalálkozó delegáltjaival együtt tanácskoztunk.

Elzászban volt még egy fontos ökumenikus szeminárium – a Genf melletti Bossey-i Intézetén kívül: – a Straßburgi Ökumenikus Intézet, ahova rendszeresen hívtak meg teológusokat a világ minden részéről egy-egy tanfolyamra, tapasztalatcserére. Ennek az intézetnek több évig a Svédországban lakó Vajta Vilmos magyar evangélikus teológus volt a vezetője.

Ezek az évek szép emlékek számomra az ökumené történetéből, s amikor már 1977-től itt éltem Németországban – s egy német gyülekezet lelkésze voltam –, rendszeresen részt vettem az évi hivatalos úgynevezett ökumenikus tanulmányi napokon, amelyeket a Württembergi Evangélikus Egyház szervezett, s amelyek legtöbbször Elzászban, a Liebfrauenberg nevű egyházi konferenciái központban voltak. Itt találkozott együtt több protestáns németnyelvű egyház képviselője, mindig egy-egy katolikus teológus, illetve előadó társaságában, aki kifejtette az időszerű témában a katolikus egyház álláspontját. Hosszú dialógust folytattunk például a keresztségről – az úgynevezett „Lima-papír” alapján –, de izgalmas volt a hitvallások témája is, amikor a Niceai hitvallás egyes mondatait elemeztük. Majd az úrvacsora kérdése került sorra, de a nagy téma végül ez volt: az egyházi tisztségviselők személye, a papság kérdése, azaz az úgynevezett „apostoli szukcesszió” körüli vita. E párbeszéd, viták és ökumenikus találkozások és tanácskozások célja az egymás álláspontjának megismerése, a teológiai kiértékelés, és végül a különbségek és a közös szemlélet kiemelése volt. Sok kiadvány, munka-papír készült el ezekről a témákról és került az egyes egyházakban további megvitatásra.

Az EVT munkájának egyik legláthatóbb eredménye az 1999-ben született, a megigazulás és a megváltás tanáról szóló Augsburgi nyilatkozat volt (németül: „Die Rechtfertigungs-Lehre”), ahol a katolikus és a lutheránus egyházak – helyesebben az „ágostai evangélikus egyház – közös állásfoglalásra jutottak.

Az ökumenikus munka és lelkesedés egy idő után lelakadt. Mintha fentről lefékeztek volna (!) – és ebben szerepet játszott néhány protestáns teológus ill. felekezet makacssága, akárcsak egy-egy katolikus teológusnak (pápának) az ökumenikus mozgalommal szembeni konzervatív szemlélete. Mégis – s ezt örömmel mondhatom – a bázis területén, tehát a gyülekezetekben, s főleg a laikusok körében továbbra is megvan az igény az együttműködésre, a helyi ökumenikus léghő kialakítására.

Tény, hogy megvan és működik ma is az EVT. Az elmúlt évtizedekben is jelentős ökumenikus találkozók voltak – általában hétvévenként – Dél-Amerikától Dél-Koreáig, és idén is készül egy ilyen EVT-nagygyűlés.

Az ulmi presbitérium tagjaival a tavaly nyáron Genfben és Bosseyban jártunk, ahol az egykori ökumenikus helyszíneket is felkerestük.

A történeti háttér ismertetése után most rátérek a mi ökumenénkre.

Itt röviden kitékintek a Kárpát-medence magyarlakta területeinek egyházi ökumenéjére, majd a nyugat-európai diaszpórában élő gyülekezeteink ökumenikus együttműködését vizsgálom, megnevezve ennek néhány pozitív, de ugyanúgy némely negatív vonását is.

Általában elmondható, hogy az ökumené a magyarlakta területeken nagyon eltérő képet mutatott és mutat! Vannak vidékek, ahol ma sem időszerű ez a téma, és vannak területek, ahol ennek már egy jelentős múltja is van, és a jelenben is tudatosan foglalkoznak az egyházak e kérdéssel. A valósághoz tartozik viszont az is, hogy sok helyen csak a teológusok művelik az ökumenét, de nem látszik meg ez a magyar gyülekezetek életében! Még mindig vannak vidékek, ahol egy katolikus nem megy be egy református templomba, és fordítva, nem is beszélve a közös istentiszteletekről!

A magyarországi ökumené bemutatásánál felhasználok a Budapesten 1993-ban megjelent kis könyvet, melynek címe: *...hogymindnyájan egyek legyenek – 50 éves az Ökumenikus Tanács Magyarországon*. Érdekessége és érdeme is, hogy sok magyar teológus írása olvasható benne, közöttük néhány sor Ravasz László: *Emlékeim* című könyvéből.

Szerintem kevesen tudják, hogy magyar egyházi képviselők már kezdettől fogva tevékenykedtek a nemzetközi ökumenikus mozgalomban, mint meghívott vendégek, de mint ökumenikus bizottsági tagok is. Ravasz László például így emlékezik egy 1937-ben – tehát még az amsterdami nagy esemény előtt – Stockholmban tartott konferenciára, annak is záró ünnepi istentiszteletére:

„Az istentiszteleten a befejező oltári szolgálatot maga Söderblom végezte, bár nem ő volt kijelölve rá; engem gyöngéden vezetgetve a sok lépcsős oltáron fel és le, közben énekelte az áldást. A végén odasúgott: mondja az áldást magyarul! Amit megtettem.“

Majd az amsterdami első ökumenikus közgyűlésre – és ennek magyar vonatkozására – így emlékezik:

„A Life and Work és a Faith and Order fúziója után, amely 1937-ben Edinburgban, illetve Oxfordban történt meg, több mint tíz évnek kellett eltelnie, míg 1948 augusztusában a két mozgalomból támadt közös ökumenikus összefogás: az

Egyházak Vilagtanácsa ... megtarthatta első közgyűlését (...), a magyar küldöttséget én vezettem, bár már akkor nem voltam püspök, csak Kálvin-téri lelkipásztor” (megjegyzem, hogy itt Ravasz a református küldöttségről beszél).

Ma is működik Magyarországon az Ökumenikus Tanács (MÖT), amely összefog több felekezetet is (az egyik Ifjúsági Konferenciánkon itt volt a MÖT elnöke), de folyik például ökumenikus párbeszéd Erdélyben a kolozsvári református teológia és a gyulafehérvári római katolikus teológia tanárai között. Konkrét példaként említem a ma már rendszeres „ökumenikus imaheteket” januárban, vagy az úgynevezett „nők ökumenikus világ-imanapját”, amelyeken a magyar gyülekezetek is részt vesznek, vagy azokat az ökumenikus istentiszteleteket, amelyeket helyi magyar közösségekben tartanak meg különböző magyarlakta vidékeken.

E rövid kárpát-medencei kitékintés után nézzünk most magunkra, a nyugat-európai magyar diaszpórára: Hogy állunk mi itt, a szétszórtságban az ökumenével?

Amit forrásanyagként felhasználok, az néhány magyar ökumenikus kiadvány, illetve a mi németországi magyar protestáns gyülekezeteink évi jelentései, amelyeket én kézbe kapok, mint a Németországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetségének elnöke (már 7. éve).

Ezek alapján írok évente egy jelentést is, mind a németországi „EKD”-nak – ahonnan mi anyagi támogatást kapunk –, mind a magyarországi evangélikus és református egyházi vezetőknek és a Generális Konventnek.

A nyugat-európai magyar ökumené történetéhez tartozik – feltétlenül – az is, hogy magyar protestáns és katolikus szervezetek – és három ilyen szervezetet is meg kell említenem – már kb. ötven éve rendeznek a magyar közösségek számára ökumenikus konferenciákat! Ezek a szervezetek: az Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferencia (EMEIK), az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, és a katolikus „Pax Romana” (előző nevén itt nyugaton a Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom a KMÉM).

Ezekről a találkozókról olvasható egy jó összefoglaló *A KMÉM ötven éve* című katolikus kiadványban, Gaál Enikő református történész könyvében, amelyhez a bevezetőt magam írtam. Most itt csak felsorolom, hogy mikor és hol voltak ezek az ökumenikus konferenciák.

Az elmúlt ötven évben hat ilyen konferenciát rendeztünk, és büszkén mondhatom, hogy ezek közül négynek a rendezésében én is aktívan részt vettem. A konferenciák helyeit és az évszámokat sorolom fel csupán:

- Sion (Svájc) – 1971
- Fuchl am See (Ausztria) – 1976
- Nassogne (Belgium) – 1984
- Borken-Gemen (Németország) – 1990
- Gyula (Magyarország) – 1995
- Balatonszárszó (Magyarország) – 2011

Egy-egy ilyen konferencián többszáz magyar értelmiségi vett részt. Három konferenciát az EMEIK képviselőjében szerveztem – nyilván egy teljes szervező-bizottsággal együtt –, az utolsót pedig 2011-ben az EPMSZ egyik kiküldöttjeként.

A konferenciákon kívül mi történik magukban a gyülekezetekben az ökumené terén?

Németország, Svájc, Ausztria és Franciaország területén biztos adatokból tudjuk, hogy a legtöbb magyar gyülekezetben jó ökumenikus kapcsolatok léteznek. Erről beszámolnak a gyülekezeti levelek, a honlapok és a már említett németországi éves gyülekezeti jelentések. Párizsban pl. többször vettem részt magam is a magyar katolikus gyülekezet miséjén délelőtt, ahol délután a katolikus kollega eljött a mi református istentiszteletünkre.

Németországban pedig sok helyen valóban hagyománya van már a magyar ökumenének. Örömmel szögezhetjük le, hogy van ökumenikus tevékenység a gyülekezeteinkben, és a legtöbb helyen sokkal egyszerűbb, sokkal természetesebb itt, nyugaton a magyar ökumené, mint például a Kárpát-medencében. Állíthatom, hogy mi itt előbbre vagyunk e téren, mint sok hazai egyház, illetve helyi gyülekezet!

Sőt, a kimondottan magyar-magyar ökumené mellett, itt a diaszpórában, sok gyülekezetünkben van rendszeresen, évente találkozás más nemzetek és felekezetek gyülekezeteivel – és nem csak reformátusokkal, vagy evangélikusokkal, hanem katolikus és még orthodox gyülekezetekkel is.

Saját példámat hozom fel ismét egy-két ilyen nemzetközi ökumenikus találkozóra. A nyolcvanas évek elején Ulmtól délre, Ehingenben voltam egy német evangélikus gyülekezet lelkésze, és a helyi német katolikus gyülekezet templomában találkoztunk egy közös, ökumenikus istentiszteleten, ahol részt vettek a német katolikus és evangélikus hívek mellett az Ulm-környéki Magyar Protestáns Gyülekezet tagjai, és a helyi görög orthodox gyülekezet tagjai is (erről van egy maradandó dokumentumon – egy cikk a helyi újságból)!

De ma is részt veszek ilyen istentiszteleteken – pl. minden év pünkösd-hétfőjén, Stuttgartban, ahol 24 különböző nyelvű és felekezetű gyülekezet tart egy közös pünkösd-i istentiszteletet – egy nagyon színes műsorral! Ezen magyar részről részt szokott venni a helyi, stuttgarti protestáns, de az ulmi magyar gyülekezet néhány tagja is.

A németországi magyar protestáns gyülekezeteink évi jelentésében olvasható, hogy ökumenikus istentisztelet, vagy közös ökumenikus rendezvény van rendszeresen Stuttgartban, Ulmban, Münchenben, Kölnben, Mainzban, Freiburgban és gondolom, még más németországi városokban is.

Ezek között van olyan, ahol a mise után az úrvacsorát is kiosztja a protestáns lelképásztor. Ugyan nem vagyunk így egy „asztalközösségben”, de egyazon istentiszteleten mindkét fél részese a szent jegyekben.

Nyilván kivételt képeznek azok a városok, ahol nincs állandó lelkésze egy-egy magyar gyülekezetünknek – és így nem épül ki szorosabb kapcsolat a helyi katolikusokkal sem.

Németországon kívül Nyugat-Európában vannak körzetek, sőt egész országok is, ahol ökumenikus esemény nincs, főleg ott, ahol nincsenek magyar katolikus gyülekezetek, vagy ha vannak is, nincsenek ott szolgáló állandó lelkészeik. De vannak olyan szinte kivétel nélkül csak magyar katolikus hívek által lakott vidékek (pl. az úgynevezett katolikus délnyugat), ahol protestáns gyülekezetek egyáltalán nincsenek. Ilyen esetekben inkább „beolvadás”, vagy „bekebelezés” történik.

Skandinávia viszont külön példával szolgál. Az ottani katolikus gyülekezetekkel és lelkészeikkel az együttműködés évtizedeken át zavartalan volt, de miután 1999-ben hazarendelték a katolikus lelkészt, a katolikus hívek jelentős része a magyar protestáns istentiszteleteket látogatja. S ha évente egy-két alkalommal katolikus vendéglelkész érkezik, a protestáns lelképásztor és gyülekezete mindent megtesz, hogy lelkész-kollegája és annak hívei a ritka alkalmat méltó módon ünnepelhesék.

S ha nem is általános, de gyakran előfordul, hogy a protestáns lelkész elhunyt katolikus hívet temet, vagy felekezeti vegyesházasságban levő párt esket, avagy éppen katolikus szülők gyermekét kereszteli, ha azok katolikus lelkész híján ragaszkodnak gyermekük megkereszteléséhez.

Az együttműködésnek sajnos vannak negatív példái is. Mert mit tehetnek a hívek akkor, ha egy valahol immár évtizedek óta szolgáló „konzervatív” katolikus lelkész rossz néven veszi híveitől, ha más felekezet istentiszteleteire is eljárnak?

Összegezem

Sok jó ökumenikus rendezvényre, igazi testvéri kapcsolatra lehetünk büszkéek, és egy-egy ritka kivételtől eltekintve állíthatjuk, hogy a nyugati magyar diaszpórában van ökumenikus összefogás, bár igaz, lehetne több ilyen rendezvényünk is.

Érdekes módon – többször is megfigyeltem –, hogy az ilyen ökumenikus alkalmakat a gyülekezeti tagok maguk kérik.

– Tartsunk már Heidenheimban is egy ökumenikus istentiszteletet, Tiszteletes úr! – mondta nekem a januári, ulmi ökumenikus istentisztelet után egy egyháztág. Mire én azt válaszoltam, hogy ez hosszú évekig ott is hagyomány volt, most csak fel kell újítsuk, – s a jelenlevő katolikus lelkész helyeselte is az indítványt, és mindjárt kikerestünk egy dátumot erre az alkalomra. Eredmény: idén októberben lesz ott is magyar ökumenikus istentisztelet.

Jószándékkal és jó példával így ápolható, építhető és folytatható az ökumené a mi köreinkben is!

Kívánok Mindnyájunknak itt a nyugat-európai diaszpórában további „ökumenikus bátorságot”, nyitottságot, lelkesedést és Isten gazdag áldását!

Varga Pál

nyug. ref. lelképásztor
Heilbronn, 2019

MÁTYUSFÖLDÖN, ALSÓSZELIBEN*

A Kárpát-medencében és a világszórványban élő magyar evangélikusok legmagasabb szintű egyeztető fóruma, a Magyar Evangélikus Tanácskozó Testület (METT) 2019. május 24–25-én a mátyusföldi Alsószeliben tartotta konferenciáját. Többek között azért ott, mert a – hivatalos nevén – Szlovákiai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház egyedüli felvidéki származású, magyar nemzetiségű lelkésze éppen az az ott szolgáló Nagy Olivér lelkész, aki tíz évvel ezelőtt, 2009-ben *S.O.S. szlovákiai magyar evangélikusok* címmel jelentetett meg egy írást, mely akkor „kivágta a biztosítékot” a szlovák egyházi vezetők körében. A konferencia lehetőséget adott arra, hogy a szülőföldön élő hazai egyházak teljes püspöki kara és vezetőségének egy része, és a külhoni magyar közösségeket képviselő lelkészek sorra vegyék a gyülekezeteiket érintő jelenlegi problémákat, számadást készítsenek a korábban kitűzött célok és elhatározások teljesüléséről.

S.O.S. szlovákiai magyar evangélikusok

Érdeemes a rendezvény vendéglátó lelkészének tíz évvel ezelőtti soraiból néhány tény, megállapítást felidézünk:

- Szlovákia lakosságának alig 7%-a evangélikus (372 858 fő), de hogy ezek közül hányan magyar nemzetiségűek, arról semmilyen kimutatás nem készült és ma sincs. A második világháború végén még körülbelül 30 000 volt a lélekszámuk.**

A magyar evangélikus hívek munkásságát ma is tempomok, egykori iskolák, középületek, az anyakönyvek és az alapos adminisztráció jelzik. Maga a magyar gyülekezeti élet azáltal szűnt meg szinte teljesen, hogy magyar papjait a szlovák egyház az ország északi részén levő színszlovák gyülekezetekbe küldte, s a magyar közösségekbe szlovák papokat költöztettek. Magyar nyelvű gyülekezeti élet hiányában a magyar evangélikus hívek református gyülekezetekbe menekültek, hogy továbbra is anyanyelvükön hallgassák az Isten ígését.

A rendszerváltás után a helyzet mit sem változott. A Szlovákiai Evangélikus Egyházban uralkodó viszonyokra is erősen rányomta a bélyegét a kilencvenes évek belpolitikája. Az 1996-ban Prof. Th. Dr. Július Filo és D. dr. Harmati Béla püspökök által kötött kétoldalú egyezmény pontjai csak nagyon kis részben valósultak meg. A Budapesten végzett teológusoknak különbözőzeti vizsgákat kellett tenniük, ha Szlovákiában kívántak szolgálni, a határon keresztül való „átszolgálás” pedig kevés kivételtől eltekintve gyakorlati és gyakran mondvcsinált jogi akadályokba ütközött.

*Mátyusföld a Felvidéknek, a mai Szlovákiának Pozsonytól Komáromig terjedő síkvidéki területe. Fontosabb települései Szenc, Galánta, Nagyszombat, Vágsellye. A galántai járásban fekvő Alsószeli (szlovákul Dolné Saliby) az aszsimiláció, a „reszlovakizáció” és a Benes-dekrétumok alapján kollektív háborús bűnösként megbélyegzett felvidéki magyarság II. világháború utáni erőszakos kitelepítése ellenére még mindig 72%-ban magyar község.

A különböző szlovák-magyar találkozókon az akkori szlovák püspökök azt a látszatot keltezték, hogy minden a legnagyobb rendben van, s ha magyar részről olykor elhangzott is egy-egy kritikus hang, a válasz ez volt: „A magyarországi szlovákokat is elnyomják...” A tényeket nézve sajnos elmondható:

Nagy Olivér lelkész

1. Több olyan vegyes (szlovák és magyar) tagságú gyülekezet van, ahol a hívek kérése ellenére évek óta nincs magyar szolgálat. Jelenleg 28 településen volna erre igény.

2. Számos közösség százévesnél idősebb énekeskönyvekből énekel, külföldiek behozatala külön engedélyhez kötött.

3. A Szlovák Köztársaság oktatási törvényének értelmében nem lehet hivatalosan hittant tanítani magyarországi tankönyvekből. Szlovákiában semmilyen evangélikus egyházi irodalom sem jelenik meg magyarul. Ezenkívül hiányoznak a megfelelően képzett hitoktatók is.

4. A Szlovákiai Evangélikus Egyház semmilyen magyar nyelvű eseményt nem szervez és nem támogat. Arról sem nyújt pontos tájékoztatást, hogy hol folynak magyar istentiszteletek.

5. Az egyház országos hetilapjában, az *Evanjelický posolban* a magyar történelmi nevek elszlovákosítva jelennek meg. A hiányos történelmi ismeretekkel rendelkező szerzők továbbélte a feszültséget szlovákok és magyarok között, sajátos módon írnak a 19. században történt „elmagyarosításról” és a szlovákokkal szemben elkövetett igazságtalanságokról.

Külön szót kell ejteni a botrányos rozsnói presbiterkizárásról, ahol zsinati határozat ellenére ott a mai napig sincs magyarul szolgáló lelkész. A szlovák országos presbitérium magyar presbitereknek tiltja, hogy a Magyar Evangélikus Konferencia (Maek) tagjai legyenek.

** 1910-ben a Felvidéken, a mai Szlovákia területén mintegy 885 000 fő vallotta magát magyarnak. Trianon után (1921-ben) a számuk 650 000, 1930-ban 570 000 volt. 1945–1949 között a lakosságcsere során 89 000 felvidéki magyart telepítettek át Magyarországra. A reszlovakizációs törvény értelmében szlovák statisztikák alapján 360 000 magyar vallotta magát elmagyarosított szlováknak. A magyar lakosság körében a félelem olyan mértékű volt, hogy az 1950-es népszámláláson mindössze 354 532-en vallották magukat magyarnak, és csak tíz év után, a reszlovakizációs program visszavonása után nőtt a kisebbség száma 518 782-re. A rendszerváltás után a Szlovákiában élő magyarok száma így alakult: 1991-ben 567 000, 2001-ben 520 000, 2011-ben 458 000.

A METT egyeztető fórumán az Alsószei Evangélikus Egyházközség lelkésze, Nagy Olivér és munkatársai, más különböző státusú felvidéki szolgálattevők mellett részt vett a magyarországi és az erdélyi evangélikus egyházak teljes püspöki kara, egyházvezetésük egy része, de meghívást kaptak Szerbia, Szlovénia, Ausztria, Németország és Svédország meghívottai, összesen hét ország magyar szolgálattevői.

Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspökének áhítata és Adorjáni Dezső Zoltán, erdélyi evangélikus püspök köszöntője után az alkalmat Kaszmán Saróka Liliána műsora színesítette, majd kötetlen beszélgetés formájában az elmúlt időszak legfontosabb eseményei kerültek terítékre, melyeket a média és iratterjesztés kérdései, anyagi kérdések és lehetőségek ismertetése követtek. Fabiny püspök moderálásával informális beszélgetés következett a magyarság európai helyzetéről a Kárpát-medencében és a diaszpórában, amit a külföldi gyülekezetek és egyháztestek aktuális helyzetismertetése követett. A Felvidéki Misszióban tevékenykedő Dechertné Ferenczy Erzsébet lelkész áhítata után az elmúlt év beszámolóit követték. Erdélyről Adorjáni Dezső püspök szólt, a Felvidékről Nagy Olivér és Lóczy Tibor, az ausztriai helyzetről Wagner Szilárd, Messmer Ottó és Főnyad Pál számolt be. A Szlovéniában folyó munkát Mitja Andrejek ismertette, de Dolinszky Gábor hiányában a Vajdaságról is szó esett. A németországi gyülekezetek helyzetét Gémes Pál, a többi nyugat-európai egyháztestek helyzetét Molnár-Veress Pál svédországi lelkész ismertette. A Magyarországi Evangélikus Egyház egyházkerületeit az illetékes püspökök, az északit Fabiny Tamás, a délit Kondor Péter, míg a nyugatit Szemerei János vázolta fel. A világi vezetés részéről szót kapott Pröhle Gergely országos felügyelő, Krámer György országos iroda-igazgató, Mészáros Tamás és Cselovszky Tarr Klára külügyi osztályvezető. Az elkövetkező időszak programjának áttekintése, közös álláspontok kialakítása után a következő METT ülése idejének és helyszínének meghatározása következett (Szlovénia). A *Kihívások a Kárpát-medencében és a diaszpórában a magyarság számára* téma után Szilágyi Péter, a Nemzetpolitikai Államtitkárság nemzetpolitikáért felelős miniszteri biztosa előadásában az *Állam a külföldi magyarokért és a diaszpóráért, különös tekintettel az egyházakra* címmel értekezett a folyó munkáról és a jövőbeni tervekről.

A felvidéki evangélikus közösség egészéről szólva elhangzott, hogy egyedül Alsószeinek van magyar nemzetiségű, a Felvidékről származó lelkésze. A pár ezres felvidéki közösség lelki gondozása gyakran akadályokba ütközik. Remélhetőleg a Szlovákiai Evangélikus Egyházba a közelmúltban beiktatott új püspöki kar keresztényi szeretettel átértékeli a szlovák fél eddigiekben tanúsított magatartását.

Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke elmondta, hogy a felvidéki magyar evangélikusok bár területileg a szlovák egyházhoz tartoznak, mindig az lett volna a kívánatos, hogy magyar többségű gyülekezetekbe magyar lelkészt küldjön az egyházvezetés. „Sajnos ez nem történt meg, sőt sokszor tudatosan csak szlovákul tudó lelkészt küld-

tek a magyar többségű gyülekezetekbe is, ezáltal sikerült az el-sorvasztást elérni. A rendszerváltást követően reményünk volt, hogy ez megváltozik, sokszor csalatkozunk kellett, de nem adtuk fel. Próbáltuk fenntartani a hivatalos csatornákat is, és szorgalmaztuk, hogy a két egyház között legyen egy testvéregyházi szerződés” melynek aláírására végül 2012-ben került sor Komáromban. A szerződés célul tűzte ki, hogy a két egyház közös missziós rendezvényeket szervezzen, részt vegyenek egymás ünnepeiben. Támogatja az egyházi levéltárak és könyvtárak közötti tapasztalatcserét, szorgalmazza a középiskolai oktatási intézmények, valamint a teológiák közötti cserekapcsolatok kiépítését, szolgálattevő lelkészeket átküldését Magyarországról a Felvidékre (mely részben megvalósult a keleti régióban).

Nagyon fontos, hogy legyen a magyar gyülekezetekben szisztematikusk gyerekek- és ifjúsági munka, konfirmációs képzés, hiszen ez jelenti majd az utánpótlást – mondta az elnök-püspök.

Adorjáni Dezső Zoltán, erdélyi evangélikus püspök elmondta, hogy a közel harmincezer lelket számláló, kilencven százalékban magyar ajkú híveket tömörítő Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyházhoz a második világháború után szlovák gyülekezetek is csatlakoztak, melyek a háborúig a bányai-tiszai egyházkerület gyülekezetei voltak. Elmondta, a mai világban eleve probléma az, ha egy kisebbségi egyház kettős kisebbség. Ebben a tekintetben az erdélyi és a felvidéki magyar evangélikusok hasonló jelenségekkel küszködnek, nyilván sajátos nemzeti karakterek között. Romániában például vörös posztónak számít a magyar területek autonómiájának kérdése.

Az ülést követően a jelenlevők megtekintették a Nemzetpolitikai Államtitkárság támogatásából felújított gyülekezeti házat és az első világháborús emlékművet.

Horváth Szomolai Andrea
riportja nyomán

Felső sor: Nagy Olivér, Cs. Tarr Klára (takarásban), Gémes Pál, Kondor Péter, Molnár-Veress Pál, Szilágyi Péter, Mitja Andrejek, Fabiny Tamás; Középső sor: Lóczy Tibor, Pröhle Gergely, Szilágyi Enikő, Főnyad Pál; Alsó sor: Krámer György, Messmer Ottó, Szemerei János.

DULCE ET DECORUM EST PRO PATRIA MORI ÉDES ÉS DICSŐ DOLOG A HAZÁÉRT MEGHALNI

*Ők hallgatnak, hallgatni illik katonasírnak,
halott katonának,
kit még siratnak, talán visszasírnak,
de visszahozni már nem és nem lehet,
ha szikrát is vet az emlékezet.
Ha sírjaik fölött most mégis muszáj újra szólni,
antik szavakkal illik háláink leróni:
Dulce et decorum est pro patria mori.*

Magyari Lajos: *Úz-völgyi rekviem (Részlet)*

Úz-völgye a Keleti Kárpátok egyik legkevésbé ismert átjárója az Ojtozi és a Gyimesi-szorosok között, de a két világháború egyik legvéresebb csatateréi közé is tartozik magyar viszonylatban. Többségében ezeknek a harci cselekményeknek a magyar hősi halottai nyugszanak az úz-völgyi hősi temetőben, amelyet még az első világháború ütközetei közepette hoztak létre az itt harcoló osztrák-magyar katonai alakulatok. A honvédek emlékére állított kereszték egyikén az annak idején itt szolgált katona-költő, Sassy Csaba verse olvasható dátummal ellátva:

„Erdély határhegyét harcolva bejárták / S a szép Székelyföldet már szabadnak látták / A hazai földért harcoltak itt bátran / S hantjuk itt domborul a szabad hazában. 1916. okt. 18.”

Nagy József történész segítségével idézi meg a Maszol hírportál riportere, Vig Emese az Úz-völgyi harcokat és azokat a történelmi eseményeket, amelyek nyomot hagytak a kollektív emlékezetben.

ÚZ-VÖLGYE ELŐSZÖR

Az első világháborúban semlegességet hirdető Románia hadserege 1916 augusztusának végén váratlanul megindult a Kárpátok hágóin, hogy birtokba vegye Erdélyt. Gondolom, hogy ekkor válik az Úz-völgye is hadszínterré.

Valóban. A Román Királyi Hadsereg csapatai a székelyföldi szorosokon keresztül is benyomultak az akkori Magyarország területére, és a Csíki-medencét elfoglaló román 7. gyaloghadosztály Udvarhely vármegye nyugati területéig hatolt előre. 1916. október elején indult meg az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének ellentámadása Székelyföldön, a Német Birodalom hadserege pedig Dél-Erdélyt foglalta vissza. Az osztrák-magyar 1. hadsereg 1916 októberében, gyakorlatilag 10 nap alatt visszaszorította a román csapatokat a történelmi határra vagy azon is túlra. Mindegyik hegyszorosot visszafoglalta nagyjából október 15-re egy-egy osztrák-magyar seregest. Az egész Kárpátok vonalán, 500 kilométeren zajlottak a harcok a szembenálló orosz cári és a román királyi

hadseregekkel. Október közepén az Úz-völgyében, a magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztály is átlépi az akkori határt, Úzvölgy-telep is az osztrák-magyar csapatok kezére kerül. Az osztrák-magyar alakulatok kis létszámuk ellenére már két éve küzdöttek a különböző hadszíntereken, ezért harcedzettebbek voltak a román csapatokkal szemben. Továbbá szervezésük, kiképzésük, fegyverzetük és felszereltségük is sokat fejlődött 1914 óta, szemben a román haderő békeidőkre emlékeztető állapotával.

Az osztrák-magyar csapatok az Úz-völgyében. Forrás: Koszka Gyula hadnagy fotója, Gömör-Kishonti Múzeum, Rimaszombat gyűjteménye

Hol voltak az összecsapások a román és az osztrák-magyar csapatok között?

A román 7. gyaloghadosztály már az október eleji osztrák-magyar ellentámadás alkalmával súlyos veszteségeket szenvedett Udvarhely vármegye területén, az Úz-völgyében ezért folyamatos visszavonulásban volt. Néhány kisebb-nagyobb ütközet után, október utolsó napjaiban a román hadsereg egységeit kivonták egész Székelyföld keleti határáról,

Harcálláspon Csíkszentmárton közelében. Forrás: Fortepan

az Ojtozi-szorostól északra. Ami tehát a kassai m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály és a román 7. gyaloghadosztály maradványai közötti harcot illeti, az néhány nap alatt lezajlott az Úz-völgyében és a Gyimesekben. 1916 novemberétől a kassai hadosztálllyal szemben az orosz cári 9. hadsereg vette át a román csapatok helyét, tehát csak az Ojtozi-szorosban maradtak román csapatok az osztrák-magyar csapatokkal szemben. Úgyhogy 1916. november elsejétől 1918. január elejéig az orosz cári hadsereg és az Osztrák-Magyar Monarchia 1. hadserege állt szemben egymással ebben a régióban.

Mi történt a román alakulatok kiszorítása után?

Itt az Úz-völgyében a m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály négy gyalogezrede (kassai 9., miskolci 10., munkácsi 11., beszercebányai 16.) harcolt az orosz hadsereg XXIV. hadtestével szemben. Az osztrák-magyar hadosztály a cs. és kir. VI. hadtest alárendeltségébe tartozott, mely Csík vidékén helyezkedett el a cs. és kir. 1. hadsereg alárendeltségében, melyet az erdélyi szász származású Arthur Arz von Straussenburg altábornagy vezetett.

A magyarosi rohamtámadáskor ejtett foglyok. Forrás: Koszka Gyula hadnagy fotója, Gömör-Kishonti Múzeum, Rimaszombat gyűjteménye

November elején az oroszok ellentámadást indítottak, hogy foglalják vissza a román csapatok által elveszített területeket, és 1916 utolsó két hónapjában itt az Úz-völgyében is súlyos harcokra került sor. December végén az Úz-völgyétől északra lévő Magyaros-tetőt (1340 m) megrohmozták az orosz csapatok, és visszaszorították Breit József tábornok „Előre” hadosztályát. A seregtest az „Előre” becenevet a keleti hadszíntéren érdemelte ki helytállásának köszönhetően. 1917 január-februárjában csupán állásharcokra került sor, azonban március 8-án a Magyaros-tető és néhány fontos magaslat (Söverjes, Lápos és a Névtelen-kúp) ellen megindult a Keleti Kárpátok erdélyi részén a legnagyobb osztrák-magyar támadás, és az orosz csapatokat sikerült kiverni az állásaikból. A rohamtámadás súlyát a 39. honvéd gyaloghadosztály miskolci 10. és munkácsi 11. gyalogezredei viselték. A gyalogság támadását több mint 125 tüzérségi löveg és 50 akna-

vető pergőtüze előzte meg e nap reggelén. Március folyamán e magaslatokat négyszer próbálták az orosz csapatok visszafoglalni, de mindannyiszor sikertelenül.

A már idézett Sassy Csaba *A Csiki határszélről* című kötetében — amelyet Sáfrán Géza ezredesnek, a miskolci m. kir. 10. honvéd gyalogezred parancsnokának ajánl — a Magyaros-tető bevételeit külön énekl meg.

„Hogy mentek a Magyaros-tetőre... /Az volt aztán a nagyszerű roham... /Nem hallani más jelszót, csak: előre! /S aki hallja, lelkesül, rohan... /Milyen iram volt... mint a tenger árja, /A rohamhullám hömpölyög, szalad... /És nem gondol a sorsra, hogy mi várja /A Magyarosbérc gerince alatt.”

A söverjesi csúcs rohamáról így ír naplójában Kulcsár István zászlós:

„Rohamunkat 2 ½ óra hosszáig tartó iszonyatos tüzérségi és aknavető tűz előzte meg. Pokoli tűz volt, mely valósággal megbolondította a muszkákat, míg végre 10:30-kor kaptuk a parancsot a rohamra, mint a fürgeteg, úgy nyomultunk előre, nem is állított meg a muszka egy percre sem, és az első magaslat a Söverjes, amelyet mi 4. századbeliek támadtunk, a miénk volt. Iszonyú látvány a szanaszét heverő orosz hullák tömegei és a sebesültek jajveszékélései... Az ellenség igen elszántan védekezett, a tüzérség iszonyú zárótűzet bocsátott ránk, az orosz gyalogság foggal-körömmel harcolt...”

Letarolt hegyoldal a tüzérségi tűz után. Forrás: Meritum Egyesület Fényképtára

1917-ben kitör Oroszországban a forradalom. Milyen hatással volt ez a frontnak erre a szakaszára?

Miután kitört az orosz forradalom, már nem voltak nagyobb összecsapások, az orosz hadsereg fokozatosan demoralizálódott. 1917 őszén a bolsevik hatalomátvétel után a cári csapatokat elkezdték kivonni a különböző hadszínterektől vagy éppen maguktól vonultak vissza, megtagadva a harcot. 1918 januárjától az Úz-völgyében és más székelyföldi szorosokban is végleg megszűntek az összecsapások. Tavasszal a 39. honvéd gyaloghadosztályt is az olasz hadszíntérre vezényelték.

Harci állásban, fönt a Magyaros tetőn, forrás: Fortepan

Megfigyelőpont Csíkszentmárton közelében, forrás: Fortepan

A másfél év alatt mekkora veszteségek voltak?

A hadműveletek óriási személyi és anyagi áldozattal jártak, így az arcvonal közvetlen közelében hoztak létre hősi temetőket. Az osztrák-magyar csapatok Úzvölgy-telepen kezdtek el temetkezni, mely akkoriban egy 500 lakosú falucska volt és Csíkszentmártonhoz tartozott. Ebben a temetőben a 39. honvéd gyaloghadosztály már említett négy ezredének és a német 225. gyaloghadosztálynak is külön parcellája volt, melyeket folyamatosan bővítettek. A román és az orosz csapatok hősi halottaikat Moldvában temették el, szintén erre a célra kialakított temetőkben. Az osztrák-magyar sebesültek a csíkszeredai hadikórházba kerültek. Akik közülük elhunytak,

azokat a csíkszeredai hősi temetőbe temették el a Mikó-vár szomszédságába, ahol valaha több mint 1000 kereszt jelezte a hősi halottak helyét, ma sajnos a temető lepusztult állapotban van. Az úz-völgyi harcok során több mint 1000 elesett osztrák-magyar katonát temettek el ebbe az úz-völgyi telepi temetőbe 1918 elejéig. Néhány kimagasló helytállást tanúsító tiszt külön emlékművet kapott.

Tehát a nagy háború végére az úz-völgyi katonai temetőben már több mint 1000 sír volt...

Pontosan. Bekerítették egy nyírfakerttel a területet, és minden katona nyírfakeresztet kapott. Ezek persze hamar elkorhadtak a két világháború között, de aztán a második bécsi döntés után, 1940-1944 között, a magyar állam felújította a temetőt. A kommunista diktatúra idején ismét tönkrement. A temető 1994-től ismét hivatalos megemlékezések helyszíne lett, és folyamatosan zajlik a felújítása. Jelenleg több mint 670 kereszt van helyreállítva, és több emlékművet is felállított a magyar állam támogatásával a csíkszentmártoni önkormányzat és más szervezetek.

Hadikápolna, amelyet 1917-ben építettek. (Régen és most) Régi fotó forrása: Meritum Egyesület Fényképtára, Szeged; új fotó forrása: Takács Róbert felvétele

A hősi temetőn kívül egy hadikápolna is az első világháborús eseményekre emlékeztet. Mi a története?

A hadműveletek alatt rendszeresen voltak tábori misék, istentiszteletek a honvédek részére. A tábori lelkészeknek gyakran a csíki papok is besegítettek, akik adott esetben az orosz ágyúk dörgése alatt, a futóárokba lehúzódba gyóntattak vagy áldoztattak.

Ahogy a Magyaros-patak az Úzba torkollik, kicsit fennebb, a munkácsi m. kir. 11. honvéd gyalogezred katonái

építettek egy szép hadikápolnát 1917-ben, amelyet Árpádházi Szent Erzsébet nevére szenteltek fel, és ma ez is kiemelt hely, ahol búcsút is szoktak tartani. A kápolna északi falán ez áll: „Tervezte és építette Varga János honvéd 1917.”

ÚZ-VÖLGYE MÁSODSZOR

Mi történt itt 1944-ben?

A csíki származású Horváth Ferenc vezérőrnagy vezette, Székely Határvédelmi Erők csapatai védekeztek itt 1944 augusztus-szeptemberében a támadó szovjet Vörös Hadsereg seregtestei ellen. Románia 1944. augusztus 23-i átállását követően indult meg a Vörös Hadsereg offenzívája a térségben. A Székely Határvédelmi Erők határvadász-zászlóaljakból és a tartalékosokból álló székely határőr-zászlóaljakból álltak. Csíki, udvarhelyi és sepsiszentgyörgyi határvadász-zászlóaljak vagy részeik védték az Úz-völgyét mint fő erők, és a sepsiszentgyörgyi Székely Határőrség. Nagyjából erről a vidékről származó székely csapatok teljesítettek szolgálatot itt, amikor 1944. augusztus 26-án reggel bekövetkezett az első szovjet támadás, vagyis ebben a völgyben kezdődtek meg a magyarországi harcok.

A szovjet támadást több visszaemlékezés alapján Szabó József János, az úz-völgyi második világháborús események kutatója a következőképpen rekonstruálta:

„1944 tavasza, nyara, ősze általában esős volt, majdnem mindennap esett, kivéve augusztus 26-án. Egy 4–5 tagú felderítőcsoport, köztük a csíkkozmási Potyó Lőrinc a magyar-román határtól kb. 50 méterre az úttest szélén teljesítette szolgálatát, amikor a kanyarból, Moldva felől (Darmanesti) megjelent egy muszka tank. A felderítők rálőnek kézifegyverekkel, persze eredménytelenül, mire a vasszörnyeteg válaszol egy sorozattal: Potyó Lőrinc és egyik társa halott, kettő sebesült. Az életben maradtok az Úz medrébe gurultak és elmenekültek az erőd felé, és hírt vittek az oroszok érkezéséről. A tank folytatta az útját és átlépte a román-magyar határt, de kb. 200 mé-

A 32-es csíki határvadász zászlóalj. Nagy József gyűjteménye

ter után a határőrök kilőtték. Mindez 11 órakor történhetett. A 2. Ukrán Font egységei déli 12 órakor támadásba lendültek. Egyszerre 22 db páncélos jelent meg a Pajer pusztában, utánuk több ezer gyalogos, akik azonnal ágyú- és aknavető tűz alá vették az erődben lévő magyar állásokat. A támadás első 30 percében kilőtték a két magyar páncéltörőt és szétverték azt a 40–50 főből álló határőr különítményt szinte orosz veszteség nélkül.”

Szovjet tank. Forrás: Fortepan

Gondolom, esélyük sem volt a határőröknek és a határvasadászoknak a szovjetekkel szemben...

Semmi esélyük nem volt a szovjet csapatok létszáma, harcedzettsége és jobb felszereltsége miatt. A szovjet gépesített alakulatok órák alatt szétverték a székely határvédelem itt védekező alakulatait, és előrenyomultak az úgynevezett Aklos-csárdáig. Itt indult meg augusztus 28-án a székely határvasadász csapatok ellentámadása, melyet támogatott a kaposvári 10. rohamtüzérszázada is. Mozgó háború volt, az első világháború állásharcaival szemben, ide-oda hullámozott az arcvonal az Úz-völgy körüli hegyekben. Szeptember 9-én Észak-Erdély kiürítésének részeként, az Úz-völgyéből is kivonultak a Magyar Királyi Honvédség alakulatai.

Ezek a katonák különböző helyszíneken estek el: akiket sikerült hátra szállítani, az arcvonal mögé, azoknak Csíkszentmártonban van egy sírkertjük, de rengeteg névtelen sír van még mindig az Úz-völgyben is. Míg az első világháború állásharcai lehetővé tették hősi temetők létrehozását, 1945 után az új román államberendezkedés nem kedvezett magyar hősi temetők létrehozásának. Ezért az úz-völgyi hősi temető második világháborús emlékműveit 1990 után állították, többek között a háborút túlélő székely veteránok kezdeményezésére. Ezáltal lett a helyszín második világháborús emlékhely is.

Aztán vannak más „emlékek” is. A második világháború alatt a gyimesfelsőlaki m. kir. 32. székely határvasadász-zászlóalj erődcsájadának részére a magyar állam felépített egy laktanya együttest, amelynek épületei jelenleg elhagyottan, Úzvölgy-telep nyugati részén állnak. Nincs funkciójuk, nem használják semmire. Úzvölgy-telep ma lakatlan, 2017-ben

Az egykori laktanya épületei

költözött el az utolsó lakosa. Annak idején virágzó település volt: iskolája, keskeny nyomtávú vasútja, több fűrésztelepe, ládagyára volt. Persze, nagyfokú fakitermelés zajlott. A második világháborúban építette ki a Honvédség az odavezető utat, melyet azóta sem sikerült rehabilitálni, az akkori építkezések nyomai ma is láthatók.

Úgy tudom, annak ellenére, hogy a diktatúra idején eléggé veszélyes volt ezeket a sírokat fölkeresni, a veteránok mégis kijártak az Úz-völgyébe társaik emléke előtt tisztelegni.

A 70-es években kezdődött a zarándoklat. Akkor még elég veszélyes volt kegyeleti céllal elmenni valahova és megemlékezést tartani, mert a hatalom mindentől félt, amit nem maga szervezett. Főleg azt tartották különösen veszélyesnek, amit magyarok szerveztek, ahol magyarokról emlékeztek meg. Néhány egykori székely határőr, a hatalommal dacolva, mégis elment az Úz-völgyébe, tüzet gyújtott és emlékezett az 1944. augusztus 26-án ott elesett bajtársaira. Egy-egy ilyen megemlékezés után gyakran bevitték őket a szekuritátera, és ritkán úszták meg verés nélkül. Mégis vállalták, mert az egykori bajtársaik iránti kegyelet mindennél fontosabb volt. Azóta emlékművet állítottak, és rendben tartják az első világháború idején a munkácsi 11. gyalogezred által épített kis hadikápolnát is. 1990 után a völgy valóságos zarándokhellyé lett.

Szentmise a kápolnánál

Esztendőről esztendőre több százan mennek el az augusztus 26-án tartott ünnepségre, ökumenikus istentiszteletre, vagy csak azért, hogy megpihenjenek az Úz partján. Sokan sátrat vernek, napokon át kirándulnak és emlékeznek.

Történészként, a világháborús emlékezetkultúra kultatójaként mi a véleménye az úz-völgyi katonai temetőben most elhelyezett román emlékműről?

A 19. században még nem léteztek hősi temetők. Mondhatni, hogy jeltelen gödrökbe dobálták a halottakat, esetleg a királyoknak, hercegeknek vagy a hadvezéreknek emeltek emlékművet, akik még csak el sem estek az ütközetekben. Az első világháború volt az a Nagy Háború, amikor akkora volt a veszteség, hogy a tragédia felett érzett fájdalomból és kegyeletből minden elesett katona emlékére sírkövet állítottak. Innen ered az ismeretlen katona kultusza is, hiszen sok katona holtteste a felismerhetetlenségig eltorzult a harcokban, és nem lehetett megállapítani személyazonosságát. Az akkori európai idősebb generációk azzal szembesültek, hogy gyermekeik hamarabb haltak és tömegével. Ez egy olyan tragédia volt, ami kollektív gyászt eredményezett a nemzeti közösségekben. Idő és keret kellett ennek a feldolgozásához. Így váltak rendszeressé a hősi temetőkben és a hősi emlékművek előtt megszervezett nagyszabású megemlékezések. Ezek az 1920-as évek óta egy

*Kegyelettel a hősök emlékére
Csíkcekefalva - Közbirtokosság*

állampolgári nevelés részei voltak, ami meghatározta a nemzet hősi halottaira és áldozatiságukra való emlékezés mikéntjét és rítusait is. Ráadásul az erdélyi magyarság esetén a magyar államiság elvesztésének a tudata is ráragadt a minderre.

Az elmúlt 100 évben számtalan erdélyi magyar hősi temető pusztult el, vált az enyészetté (pl. a Gyilkos-tó környékén lévő, un. dancurási osztrák-magyar hősi temetőt 1987-ben kotrógépekkel dózerolták le a Ceausescu féle hatóságok). Az úzvölgyi-telepi temető az egyetlen, nagyrészt rehabilitált monumentális első világháborús temető ma Székelyföldön, mely pótolni volt hivatott ezt a hiányt. Többek között ezért is vannak minden év augusztus 26 táján nagyszabású megemlékezések itt. Tehát ma a Székelyföldön a temető kiemelt fontossággal bír.

Úgy gondolom, hogy egy létező hősi temetőbe létrehozni egy másik előjelű hősi temetőt úgy, hogy a régi sírhantok keresztjeinek visszaállítása helyett ott sosem nyugodott katonáknak állítanak emléket, kegyeletsértésként értelmezhető. Hiszen mind a – korábban visszaállított – 670 kereszt alatt egy-egy osztrák-magyar vagy német katona nyugszik.

Hogy nézne ki, hogyha a Verdun-i hősi temetőben a franciák a német parcellában, az éj leple alatt szintén francia keresztet állítanának a német sírokra? (1916-ban Verdunnál 900 000 német és francia katona esett el. Ma az ottani hősi temetőben 60 000 kereszt a francia és szintén 60 000 a német katonák sírhantjait jelzi. A térségben ma számtalan múzeum és közös, francia-német emlékmű található).

A megoldás a közös román-magyar háborús emlékezet kialakítása lenne, ami a másik nép háborús szerepvállalásának és ez által hősi halottainak a kölcsönös elfogadásában ölthetne testet. Eddig még egyetlen román vagy magyar első vagy második világháborús naplót, visszaemlékezést sem adtak ki a másik nyelven. Hogy alakuljon ki a kölcsönös tisztelet így egymás múltja iránt a napi politikai viszályok között?

Kérdezett: Vig Emese
MASZOL-RO
Válaszolt: Nagy József
történész

Nagy József történész, a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetemen szerzett diplomát, majd Budapesten, az ELTE Bölcsészettudományi Karán doktorált. Kutatási területe: Észak-Erdély 1940–1944 közötti hadtörténeti vonatkozásai és a korszak kollektív emlékezete Székelyföldön. Gyergyóremetén él.

Antal Árpád, Sepsiszentgyörgy polgármesterének drónfelvétele az Úz-völgyi haditemetőről

„Egy darabig farkasszemet néztünk a köpködő, köveket dobáló, leitatott csürhével... Hátulról törték ránk a temető kapuját. Minden tisztelem a Bákó megyei zsandároké, derekasan védtek minket míg lehetett” – nyilatkozta Tőke Ervin, az Erdélyi Magyar Néppárt ifjúsági szervezetének elnöke, akinek a helyszínen a szélsőséges román vandálok a haditemetőbe való betöréséről készült és a közösségi médiára feltett videófelvételét a facebook törölte.

Járjunk együtt?

A hatalom kitalálta az előzetes regisztrációt, de félmillió lélek helyett csak száztízezer találtatott szerencsésnek?

Ha a pápalátogatás logója a „Járjunk együtt” volt, miért kellett eltávolítani azt a pápai miseruháról, csupán mert magyarul írták azt rá?

Hét boldoggá avatott román görögkatolikus püspök mellett túl keveset szenvedett Márton Áron ahhoz, hogy őt is boldoggá avathatta volna a Szentszék?

Ha Őszentségének megsúgták, hogy mit énekel a tömeg, akkor nehezebbé esett meghallgatni, hogy Isten, áldd meg a magyart, s mellé azt is: Ne hagyj elveszni Erdélyt Istenünk?

Eljutott-e Őszentségéhez az úzvölgyi gyalázat híre? És mégis járunk együtt? Igen, azt fogjuk tenni. De ezúttal mi választjuk meg: kivel.

FELOLDÁSA A VÉGÉN EGYEDÜL, MINDIG ISTEN VOLT

Szemelvények Makkai Sándor: *Magyar fa sorsa – a vádlott Ady költészete* című könyvéből

Igaz és nem is titkoltam el, sőt mindenütt kimutattam, hogy Ady, a magyar költő és a magyar faj sorsának felpanaszolásában sokszor és sokban vad, túlzott, keserű és igaztalan volt, hogy szociális felfogásában tévedett, de viszont kétségtelen, hogy Széchenyi óta, és mellett leginkább tőle lehet tanulni kritikai hazaszeretetet, mely a nemzet sorsának és bajainak belső okait látja, fájjalja, mely a régi bűnök ellen öntudatos harcra késztet és önámítás nélkül, világosan hirdeti, hogy a nemzetnek, ha élni akar, a maga életét kell élnie, hogy egyetemes értékű emberi életet kell a maga módján termelnie, s hogy saját vezetését csak saját legértékesebb szellemű és jellemű fiaira lehet bízni. És én rendületlenül meg vagyok győződve afelől, hogy erre a kritikai szeretetre nemzete iránt soha nagyobb szüksége nem volt a magyarságnak, mint ma, és jaj neki, ha frázisokért és görögtűzért feláldozza ezt a megmentő és megtartó szeretetet. Én volnék a legboldogabb, ha a magyar ifjúság Ady tragikus látását „az eltévedt lovasról” megcáfolná és bebizonyítaná, hogy a magyarságnak megvan az elvitathatatlan, mert pótolhatatlan polgárjoga Európa művelt népei között és az emberiség nagy közösségében. De ehhez az első lépés éppen az Ady által hirdetett tragikum ismerete, öntudatos feldolgozása a lelkekben és az így megedzett életakarat diadalravivése.

Ady – A magyarság sorslátása

Ady igazolásával szemben felhozható, hogy sorslátása mégsem igazolódott, mert a magyarság a nagy összeomlással sem hullott ki végleg az idő rostájából, s hogy szétszakítva is él és új életének útjait keresi. Először is azt mondom: hála Istennek! Másodsor azt kell mondanom, hogy a költő annyira benne élt annak a magyarságnak életében, amelyről énekelt, s lelkét annyira betöltötte az akkori helyzet tragikum, hogy annak a helyzetnek összeomlásán túl látnia nem adatott meg. Ebben egyoldalú és vigasztalan, de viszont az akkori magyarságra nézve és annak a szituációnak végzetére nézve sorslátása igaz és igazolt. És most jön a harmadik mondanivalóm, a mai magyar ifjúsághoz. Én azt hiszem, hogy a régi magyarság csakugyan meghalt, kihullott az Idő rostájából. Én azt hiszem, hogy ki is kellett hullania. Én azt hiszem, hogy abból a rostából csak az örök magyarság nem hullhat ki, azaz ami a magyarságban is örök érték. Ady próféciáit hallva, ma már a beteljesedett próféciákat halljuk a régi magyarságra nézve. És szerintem annyira egyet kell értenünk ebben vele, hogy nem is szabad megengednünk, hogy az, ami felett ítéletet mondott az idő, halottan is életet szimuláljon, és továbbkísértsen közöttünk. A régi bűnöknek holtan kell maradniuk. Sokkal jobb és igazabb úgy fogadni a katasztrófát, mint életellenes bűneink megérdemelt büntetését, mint azt csak esetleges szerencsétlenségnek tárva, megmaradni a régi bűnökben. Mert ebben az esetben tovább is áll a végzet. Ebben az esetben a sors poharának csak egy része telt be, és következik a szörnyűbb folytatás. A magyar ifjúságnak nem szabad elbizakodnia abban, hogy Adynak nem volt igaza, hanem le kell vonnia az Ady szomorú sorshirdetésének élő tanulságát: a magyarságnak mássá, újjá kell lennie. Valóban, a

magyarságnak el kell hagynia azt a gyávaságát, hogy a mások életének hátul cammogó, elkésett és majmoló utánzója legyen, tényleg föl kell szabadulnia abból a szolgaságból, hogy akár a maga bűneinek, akár a mások önző érdekeinek öntudatlan, léha szolgája legyen. Igaz, hogy a magyarságnak a maga életét kell élnie. Azaz a saját nemzeti jelleme és kultúrája által egyetemesen emberi értékű életet kell önmagából kitermelnie, s az élet minden területén megvalósítania. Annyiban lesz igazolva létjoga a történelem és a világ ítélőszéke előtt, és annyiban fog elpusztíthatatlan értéket képviselni e világban, tehát jövődőt is, amennyiben önértékű és egyetemes értékű emberi életet tud egyéni, társadalmi és nemzeti életében produkálni. Ennek az intenzív, lelki nagyságnak újjászületett élete az ő jövője. És ez a jövő a magyar ifjúság odaadásán és elszántságán fordul meg. Ady sorslátását igazolni fogja a magyar ifjúság, amelyik ezt önmagára és a jövőre nézve megcáfolja.

Ady – Élet-halál titka

Adyban költészetünkben páratlan módon jutott kifejezésre az életnek az a titka, hogy a földi viszonylatok és kötelékek attól a tudattól nyerik szépségüket és becsüket, hogy elveszíthetők és megszűnhetnek. Hogy az élet olyan alkalmak sorozata, amelyek vissza többé nem térnek, s ezért minden tényünk visszavonhatatlan és megmásíthatatlan. Az élet sohasem lehet megunt játékszerré a mély lelkek számára, mert minden pillanattal újjá lesz a folytonos elmúláson át. Így a halál kiemeli, bekeretezi, jelentőssé teszi és széppé varázsolja az élet kicsiny mozzanatait is, mert egyetlenekké, páratlanokká, többé el nem érhetőkké dicsőíti őket. A halálnak ezt a megszépítő hatalmát látta meg Ady az élet arcán – mégpedig nem böles reflexiókban, elmélkedésekben és okoskodással, hanem szívének és fantáziájának közvetlen beleolvadásával ebbe a halálos szépségbe. Költői intuíciója fölfokozott szépségeket látott meg azáltal, hogy mindent a halál pillanatában szemlélt, abban a legjelentősebb pillanatban, mikor az élet tüze a halál fekete keretében legfényesebbet lobban, mikor egy utolsó villanásban összesűrítődik az egész élet. Azért csodálta és szerette a halált, mert az adja a legnagyobb páthoszt az életnek. Ady életszerelmes költészete azt hirdeti, hogy az élet sohase olyan nagyszerű és erős, mint a halál pillanatában és keretében.

Ady – Isten

Az az örök nyughatatlan lélek, aki Adyban lángolt, nem egyszer és nem egy vonalban futotta végig az emberi élet skáláját, hanem meg-megújuló, folyton kiteljesedő, ismét visszaeső és megint megduzzadó maradások sorozatában. Élete és költészete folytonos viaskodás volt a lelkében lakó hatalmakkal, a Nemzettel, a Nővel, a Démonnal és a Halállal és ennek a küzdelemnek, mint életemészítő diszharmóniának, mint sötét tragikumnak a feloldása és katarzisa minden periódusának a végén egyedül, mindig rátalálón, tehát nem ideiglenesen és komolytalanul, Isten volt.

Összeállította Szilágyi Enikő

Stefan Zeromski

A WYSZKÓWI PLÉBÁNIÁN

Szakadt az eső, mintha dézsából öntötték volna, mikor az Önkéntes Hadsereg Második inspektorátusának automobilja átrobogott Varsó üres utcáin. Benne Ferdynand Ruszczyk professzor, Adam Grzymala-Siedlecki, a filmfelvevőgéppel felszerelkezett Modzelewski, szerény személyem, valamint két sofőr rejtőzködött a zápor elől. Úti okmányaink az északi front hadműveleti területére szóltak.

A prima autó úgy pattogott a külvárosban, a kátyús köves úton, mint a labda. Aztán kiértünk a radzymini országútra, erre a jelentéktelen, alárendelt útvonalra, amely két héttel ezelőtt egész Lengyelország, sőt, az egész világ figyelmét magára vonta. Két nappal korábban már volt szerencsém megismerkedni vele. Akkor egy póriasabban rázó teherautóban utaztam Gentyvel, a francia sajtó kiküldött tudósítójával, Irzykowskival, Pilarzsal és Mierzynskivel, de úti célunkat nem sikerült elérnünk, mivel a motorban eltörött egy cső, és ez megghiúsította az expedíciót.

A rövid ideig tartó harcok nyomait még ott láthattuk drótkadályok és számtalan árok formájában az erdő és a nagy, sáros, elöntött lapályok mentén; az országúttal párhuzamosan pedig mindkét oldalon nagy vermek sora sötétlett, melyeket bűvőhelyül használtak a bolsevik katonák. Utunkat helyenként megrongált hidak szakították meg. Mikor épp egy ilyen hídmaradványt akartunk kikerülni úgy, hogy lehajtottunk a mezőre, az automobil elakadt a felázott legelőn, és szinte szemünk láttára süllyedni kezdett. Elhagytuk jó száraz helyünket, és meg kellett emelnünk a vad viharban a nehéz batárt. Szerencsére a katonák, akik a hidat javították, sofőrjeink segítségére siettek. Az ég küldte az emelőt, amivel kiszabadították a sárból a kerekeket, aztán deszkákat fektettek a járgány alá, végül az egész kocsit sikerült szilárd talajra húzniuk. Előbb azonban még valamennyien bőrig áztunk. Ott álltunk a kátyú közepén, és úgy éreztük, mintha mi magunk is a mocsárba süllyednénk, mint az automobil. Aztán megint kövezett úton haladtunk, de akkor meg a rengeteg társzékér, lovas és gyalogos oszlop, ormótlan fegyverszállító automobil és sebesültszállító nehezítette utunkat. Meggyőződésbeli különbségeink ellenére meglehetősen összhangban vacogott a fogunk, mikor végre továbbjutottunk.

Nemsokára feltűnt Radzymin. Főterén még füstölögtek a romok, a házak falát töltények lyuggatták,

a lebombázott tereken és a keskeny kis utcákon síri csend honolt. Radzyminből már sokkal hamarabb eljutottunk Wyszkówba. Nem messze a városkától siralmas állapotban találtuk a Bug hídját. A vasúti hídon kellett átkelnünk, így hát megint emelhetjük a kocsit, át a homokos fövényen és a mélységes mély keréknyomon. Mikor végre a városba értünk, a parancsnokságon azt a hírt kaptuk, hogy Józef Haller tábornok a plébánia vendége. Bőrig ázva és reszketve a plébánosnál kerestünk menedéket.

Ha az ember fiának víztől cuppog a cipője, átázott a fehérműje, reszket a hidegtől, akkor bizony nehéz illő tiszteletet tanúsítani akár a lehangzatosabb címek és legnagyobb méltóságok iránt is, sőt ilyenkor még a másik ember otthoni nyugalomhoz való jogát se nagyon akarjuk elismerni. S ami még rosszabb, minden ilyen ázott-fázott egyedben – még az olyan megrögzött és unalomig kitartó bornemisszában is, mint jómagam – egészségtelen és tiltott vágy ébred egy kupica jóféle pálinka után. Szerencsére Wyszków plébánosa, Mieczkowski kanonok szélesre tárta előttünk a paplak ajtaját, amikor meghallotta, hogy bőrig ázott utazókkal van dolga. A nagyszobában az idős plébános és Modzelewski káplán mellett ott ült Haller tábornok és Jusserand, a francia nagykövet. A kanonok épp beszámolója közepén tartott. A múlt héten ezen a plébánián hozta létre a „lengyel kormányt” az Orosz Tanácsköztársaságnak dolgozó három honfitársunk, doktor Julian Marchlewski, Feliks Dzierzynski és Feliks Kohn. Nehéz lett volna a magasröptű fejtegetések közepette, melyek kitértek a kormányváltásra, a társadalmi és politikai változásokra, és mindarra, ami ezekkel járt (hiszen fenekestül felforgatták a társadalmi rétegek együttélésének korábbi szabályát), egy pohárka köménypálinkáért vagy akárcsak vodkáért esedezni. Szerencsére a káplán a hagyományos lengyel vendégszeretettől hajtva, amin még a háború e hatalmas eseményei sem változtattak, hozatott mindegyikünknek egy csésze forró teát. Mi több, a cukortartóban, amelyet mint egy valóra vált álmodtunk körbe óvatosan, tekintélyes mennyiségű valódi és elsőrangú kockacukrot pillantottunk meg. A káplán, egy pillanatra sem szakítva félbe Jusserand nagykövet és Mieczkowski kanonok komoly diskurzusát, a fülünkbe súgta:

– Vegyenek, kérem, vegyenek bátran! Ezt a cukrot Marchlewski hagyta itt siettében...

Ó, mily különös következetlensége ez mindenkinek! Ó, mily nevetségesek a fennkölt dolgok, mikor nem állhatnak meg saját hatalmuknál fogva!

Mivel hirtelen a gyönyörű cukor jogos tulajdonosának éreztem magam, automatikusan megragadtam a három legnagyobb kockát, és a jelenlévők nagy megrökönyödésére belepottyantottam a csészembe. Kortyolgattam a forró teát, és mintha álmodnék, újra magam előtt láttam doktor Julian Marchlewskit. Sok-sok éve találkoztam vele először a rapperswili könyvtár dolgozószobájában, a második emeleten, egy ósdi, alacsony mennyezetű, szűk, könyvekkel, katalógusokkal és kéziratokkal telezsúfolt szobában. Egy téli napon itt fogadtam és szolgáltam ki könyvtárosi minőségben Rosa Luxemburgot és Julian Marchlewskit. Hogyan sejthettem volna, hogy e két kiutasított, szökevény, emigráns egyike majdan egy spartacusi forradalom mártírja lesz, az őrjöngő tömeg gyilkolja meg brutálisan Berlin utcáin, a másik meg szegény hazánk kormányzója – igaz, rövid ideig uralkodott csupán, és ez idáig csak a szerény kis Wyszkóuban.

Miközben elteltem a testet-lelket melengető itallal, és élvezettel feledkeztem bele a bolsevik cukor ízébe, az is eszembe jutott, hogy hiszen doktor Julian Marchlewski az én becses kiadóm. Egy rakás levelét őrzöm otthon, s velük együtt több ívnyi határozatot, megállapodást, szerződést, amely mind-mind az én egyik-másik irományom német fordítására vonatkozott. Bár e határozatok és sokbekezdéses szerződések busás haszonnal kecsegtettek, és bár némelyik művem fordítása el is fogyott, mert Petzold, aki felvásárolta Marchlewski kiadói vállalatát, elkérte tőlem a fordítás második kiadásának jogát, e hosszasan ecsetelt és ünnepélyesen megígért jövedelmek helyett csak Marchlewski értékes kézírásával rendelkezem. Ezért, mint már mondtam, jogos tulajdonosa lehettem annak a cukornak, amit becses kiadóm hagyott Wyszkóuban, és az Isten tudja, mikor várható majdani haszon számlájára gyorsan még három bolsevik cukorkát dobtam a második csésze teába, amit nagy kegyesen felszolgált a személyzet. Mámorosan és már kellőképpen átmelegedve emlékezetembe idéztem a másik kormányzót, Feliks Kohnt is. Többször is láttam Krakóban Stanislaw Brzozowski perén, ahol ő volt az egyik bíró. Aszott, rozzant, szinte áttetsző emberke volt, arca ideges utópista lélekről árulkodott. A varsói *Proletariat* hőse volt, egyike azoknak, akiknek bilincsbe vert büszke árnya oly gyakran tűnt fel a szocialista párhelyiségek falára akasztott csoportképeken. A harmadik kormányzóval, Feliks Dzierzynskivel nem volt szerencsém személyesen megismerkedni. Sosem gyakorolta felettem hatalmát, és örömmel jelenthetem ki, hogy soha nem láttam arcát, soha nem érintettem meg vértől csöpögő kezét, és nem hallottam egy szót sem, amely száját elhagyta. Be kell vallanom, valahány-

szor meghallom a nevét, undorító, fojtogató érzés tölt el, hányingerrel küszködöm.

Erről a három férfiúról beszélgettünk ilyen élénken, a három férfiúról, aki az Isten háta mögötti plébánián készült a Varsó terein és épületeiben eljátszandó nagy szerepre. Hányszor tapodta már kívülről jött támadó sereg ezeket a tereket, és hányszor gyalázta meg idegen kéz az épületeket! – Haller tábornok egész idő alatt fordította a francia nagykövetnek a kanonok elbeszélését. A wyszkóvi plébánosnak volt alkalma teljes egészében megismerni a bolsevik ideológia elméleti, dogmatikus, eszmei és, mondhatni, teológiai alapjait. Mivel több hosszú beszélgetést folytathatott a három reménybeli diktátorral, kitűnően be tudott számolni minderről. Jusserand nagykövet úr gondosan feljegyzett minden fontosabb részletet és zaftosabb kifejezést. Nehéz lenne itt elismételni a közös akaratról, a forradalomról, az erkölcsi küldetésről, az öntudatos és tájékozott egyének erejéről tartott szónoklatokat és vitákat, már csak azért is, mert így, szájról-szájra terjedve veszíthetnének eredetiségükből és pontosságukból. Különben is – annyi mindent összeírtak már ezekről a dolgokról! Lengyelország és Varsó jövődöbeli urai minden jelenlévő beszámolója szerint erős őrséggel rendelkeztek, amely csőre töltött fegyverrel védte szállásukat, luxusautón utaztak, kitűnő ételeket ettek, remek italokat ittak, és kényelmesen aludtak. (Folyton azt kérdelem magamtól, honnan van pénzük az ilyesfajta embereknek arra, hogy ilyen jómódban éljenek. Törvényük, amit hirdetnek, csakis a munkán alapul, ők maguk azonban leszállnak az összes olyan közönséges uralkodó szintjére, aki vagy örökölte hatalmát, vagy ilyen-olyan intrikával szerezte meg.)

A ház egyik-másik ablakát puszkagolyó törte ki. Ott álltam az egyiknél, és a golyó ütötte lyukon keresztül néztem a néma kertet. Csodálkoztam, hogy rövid időn belül mennyi változás történt ezen a csendes kis helyen. Jöttek-mentek ezek az emberek, akikről már beszéltem, mintha elvont eszmék megtestesítői lennének, áthaladtak ezen az épületen, gyalázkodások, panaszok, álmok, téveszmék, fantazmagóriák gomolygó ködét hozták magukkal; úgy beszéltek a zsarnokságról, a visszaélésekről, öldöklésről, kínzásról, átokról és nyomorult halálról, hogy nem vették észre: ők maguk kerültek ugyanarra a magaslatra, amelyet vértanúk térde csiszolt simára; s nem gondolták, hogy a szenvedők bosszúja újból a zsarnokság jogaát nyomja kezükbe...

Ki volt ez a három idegen, aki itt, ezekben a szobákban lengyel kormányzóvá kiáltotta ki magát? A lengyel nép vagy a lengyel nemzet – használjuk ezt a szót olyan értelemben, ahogy ők szokták – egyiküket sem emelte arra a méltóságra, amit kisajátítottak maguknak. Valaki más jelölte ki őket, felülről, idegenben. A csoportjuk, a pártjuk nevezte ki őket. Ezért csak komisz-

szároknak mondhatjuk őket, s ez a szó tartalmazni fogja mindazt, amit a moszkvai cárok előző inváziója idején a „parasztügyi biztosok” tevékenységéről gondolt a lengyel parasztság. Hisz a cári biztosok is a nemességgel szembehelyezkedve vették védelmükbe a népet. Azok is szuronyerdővel siettek a lengyel paraszt segítségére. Csak annyi a különbség, hogy a cári biztosok nem voltak e föld szülöttei. Nem folyt lengyel vér az ereikben. Ezek a biztosok azonban honfitársaink voltak, és úgy vezették földjeinkre, porlepte kisvárosainkra, kúriáinkra és kunyhóinkra, a sokéves háborúban romba dőlt, nyomorúságos városainkra ezt az idegen hordát, ezt a sötét, kiéhezett, kincs- és kéjsóvár zsoldostömeget. A szabadság első napján, mikor az évszázados rabság után először nyújtóztattuk ki tagjainkat, ezek egész Moszkvát ránk szabadították. Az ő lelkiismeretükön szárad az, hogy a barbár zsoldosok megerőszakolták leányainkat és asszonyainkat. Nem anyagi értékeink pusztultak el miattuk, mert ezek pótolhatók, értékük relatív, hanem a múltunkról tanúskodó műemlékek, egyedi darabok, dédapák, apák, gyermekek halála után őrzött emléktárgyak. Golyók nyomait őrzik a templomi üvegablakok, a hatalmas fáradtsággal kőből, fából, fémből létrehozott műemlékek, a festmények. Amit csak az emberi képzelőerő a makacs, ellenálló anyagból létrehozott, azt a moszkvai sztyepről idehajtott emberhorda szétzúzta, kifosztotta, megrongálta és magával vitte, és ezek a művek nem gyönyörködtek többé az emberi szemet. Nem luxuscikkek voltak, hanem a legtisztább művészet megnyilvánulásai, értékük mindennél nagyobb volt, érintetetlennek és hozzáférhetetlennek kellett volna lenniük, mivel az öröklétből meséltek nekünk a bennünk élő öröklétről. Mindennek a sok csodának az elpusztítása a három komisszár lelkén szárad. Ők adták az összes régi iratot, nyomtatványt, emléket és műtárgyat a tudatlan csöcselék kezére.

Hogyan is történhetett az, hogy mint hajdan a cári biztosok előtt, most a szovjet népbiztosok előtt is út nyílt falvainkba, városainkba, templomainkba és otthonainkba? Hogyan kaparinthatták meg műkincseinket? Hogyan történhetett az, hogy népünk ezekre is, amazokra is hallgatott? Bizony, kertelés nélkül be kell vallanunk, hogy a halottaiból csodával feltámasztott Lengyelország lelki restsége fogadta ily közönyösen az orosz ostort. Lengyelország lelki restségben élt, gúzsba kötötte a sok alávalóság, üzérkedés, kenőpénz, a mások kárán való megtollasodás, az öncélú bürokrácia, a törtetés és a hatalomvágy. Minden fennkölt eszme, amely a rabság idején kicsírázott, hamvába holt a szabadság első napján. A hatalmi harc, amely kétségtelenül mindenütt jelen van, hiszen a társadalmi erők, pártok, táborok és csoportosulások minden országban versengenek egymással, Lengyelországban monstrozus méreteket öltött. Nem a tehetségesek, a bölcsek, az arra érdeme-

sek kerülnek a hatalom élére, pedig belőlük nem lenne hiány, hanem a párt vagy a csoportosulás legügyesebb vagy inkább legkőrmönfontabb tagjai. Mint mikor a halastó vizét leeresztik, itt is undorító hullók és csúszómászók nyüzsgő seregeit pillantotta meg szemünk. A nyilvánosság színpadán zajlott le a látvány, ám a mélyben minden ugyanúgy maradt, mint a rabság idején. Csak a volt orosz területeken megszámlálhatatlanul sok földnélküli, hontalan ember él.

A *Lengyel Királyság statisztikai évkönyve* című kiadvány 60. oldalán, amely Wladyslaw Grabski, a jelenlegi pénzügyminiszter szerkesztésében jelent meg 1914-es adatokkal, a következő megjegyzést találjuk: „A nincstelenség nevezett társadalmi réteget mezei munkások, napszámosok és szolgák alkotják. A paraszti rétegből kerülnek ki, de sem földdel, sem képesítéssel nem rendelkeznek... Ez a réteg 1901 és 1918 között a falvak és kisvárosok lakosságának egy százalékát tette ki. A falvak földnélküli lakossága csak az 1891-1901 közötti időszakban 13%-ról 17,2%-ra nőtt.” Tehát nem százezer béreslegényünk él alkalmi munkából, éhbéért, és éjszakázik a mezőn, hanem már 1901-ben másfél millió hajléktalan vándorolta be keresztül-kasul a lengyel falvakat és városkákat, kegyelemkenyéren tengődött, és nem volt hol lehajtania a fejét. Akkor még évente ötszázezer ember járt minden évben Németországba idénymunkára, és a gyáripár is sok mindaddig dologtalan kezét vont el a falvakról és más kisebb településekről. Az elkövetkező tizenkilenc évben felnőtt egy újabb talajt vesztett nemzedék. A háború utáni helyzetben nem tódulhattak külföldre az idénymunkások, a gyáripárnak pedig befellegzett.

Mit tettünk mi ezért a hatalmas földtelen, hajléktalan népért, amely a más földjén hajtja igába a fejét? Mit tettünk a bérmunkásokért, napszámosokért, ezért az ízig-vérig proletár rétegért, amely oly nagy számban lakja falvainkat és sárfészkeinket? Kezünk kiszabadult már a rabság láncáiból, mit teszünk hát most őértük? Lám, hozzájuk jött látogatóba a három wyszkóvi komisszár! Hiábavalóak voltak azok a javaslatok, hogy mindjárt az első szabad munkanapon széleskörű, örökös, modern és gyümölcsöző földjogot kapjon a feltámadt haza. Senki nem hallgatta meg ezeket a javaslatokat.

Ha a sors kegyéből újra egyé forrott országunkban nincs ez a kisémmizett tömeg, amely csak a volt orosz területeken is milliókat számlál, amelyet magához láncolt a föld, mivel nem mehetnek se jobbra, se balra, legföljebb csak a föld mélyébe, a sírboltba menekülhetnek, hogyan is tört volna hozzánk utat az ellenség, amely a nincstelenség segítségét tűzte jelszóként zászlajára? Nem találtak meghallgatásra azok, akik azt kérték, hogy Lengyelország új zászlaján ne legyen a bolsevikokénál értéktelenebb jelszó, hanem legyen fennköltebb, szentebb, igazságosabb, bölcsebb, a hónál fehérebb. Köz-

nevetség tárgyává váltak azok, akik ezt kérték. Most meg a kínai szuronyhegye, a kozák kancsuka suhogása, a legszentebb lengyel vérre, az ártatlan ifjúság vére szomjazó lett gépfegyver ropogása hozta el nekünk az új törvényt, amelyet idegenek kényszerítettek ránk, és amely állítólag magasabb rendű, mélyebbre ható és igazságosabb, mint a miénk. Közöttünk és a betolakodó hadsereg között álltak a nincstelenek milliói, és választaniuk kellett: vagy a haza, vagy az idegenek.

Óh, lengyelek! Kulcsolódjon imára kezetek, mert ez a földtelen és hontalan tömeg a mi országunkat választotta. Nem számít, hogy egyikük-másikuk kétségbeesésében mégis az ellenség táborához csatlakozott. A lengyel nép egésze ugyanis a hazáért ment csatába. Katonagúnyába bújtak a nyomorultak, akik csak a sírjukat tudhatják magukénak e hazában, és olyan bátorsággal támadtak a megszállókra, hogy az egész világ elhűlt bámulatában. A lengyel föld egyik végétől a másikig egyetlen kiáltás hangzott föl: éljen a haza! Így volt, nemde? Látta a világ ezt a leírhatatlan tüneményt? Látta! Feledésbe merült minden bűnünk és gonoszságunk, és miként a görögök Maratonnál, felmorzsoltuk az ellenséget. Aki a muszka támadás idején palotája, kastélya, háza, birtoka, bútorokkal, képekkel és emléktárgyakkal teli lakása, konyhája és talpalatnyi földje, hétszilvafája és jószága, állása és társadalmi rangja védelmére kelt, tudta, mit védelmez, mikor a hazát védelmezi. Az viszont, akinek semmije sincsen, és így kelt hazája védelmére, nem tudta, miért harcol. Egy eljövendő jobb sorsért küzdött, de elsősorban a más javát védte, a paloták érinthetlenségét, a kastélyok virágzását, a kiadott lakások bérét, védte a lakásokat, amiket soha nem látott, s a mindenkori kormányzatot, amely annyiszor tapodott rajta irgalmatlanul. A paraszt, akinek van földje, olyan, mint az útmenti bokor. Az ellenség összetiporhatja, rugdoshatja, szaggathatja, letörheti ágait, letépheti leveleit, ám a bokor megint friss hajtásokat növeszt, és kiszövell. A nincstelen olyan, mint egy darabka komposzt: ő élte a gabonát, a zöltséget és gyümölcsöt, a bokrok zöldjét, a fűvet és a legszebb virágokat. Azt hihetnénk, mindegy neki, ki dolgozza bele a földbe, ki tapos rajta, és ki szívja ki éltető nedűit. A társadalom komposztja – amit mi, a legfelső réteg ugyanúgy megtapostunk, mint elődeink, a muszkák és a németek – fegyvert fogott, és az urakkal, a polgársággal, az értelmiséggel, a földművelővel és a gyári munkással együtt, egy szívvel-lélekkel támadt az ellenségre, vérét hullatta a küzdelemben, és másokkal együtt kiharcolta a győzelmet. Tette mindannyiunkat kötelez valamire. Nem konkra van szüksége, sem az értünk hullatott vér díjára. Mindenét vissza kell adnunk, ami az övé ebben a hazában.

Ki kell emelkednünk a lelki restségből. Ugyanaz a szent áldozati vér, amely nemzeti hősünk, Skorupko atya szívéből hullott a varsói csatában, patakokban

ömlött a névtelen lengyel katonák, a nincstelenek és zsellérek sebeiből is. Erre a vérre kell hivatkoznunk, amikor nagy társadalmi reformokat tervezünk, mivel lovagjaink Lengyelország jövőjéért estek el. Le a reakcióval! Minden szabad ember vessen követ a tintanyalókra, akik a reakciót hirdetik vagy hirdetni fogják, akik eltussolják vagy bagatellizálni próbálják a földnélküli proletárok rabszolgasorsát! Vessük a megvetés követ a hivatalok pártfogóira, akik a reakció bilincseivel akarnak gúzsba kötni minket! Most jött el a pillanat, amikor Lengyelország leoldhatja örökös rabságának láncát! Tetteinkkel kell meggyőznünk a világot, kényszerítünk kell, hogy elismerje: azok az eszmék, amelyekért elestek katonáink a Vörös Hadsereggel vívott harcban, százszorta magasabb rendűek a moszkvai oligarchák koholmányainál, amiket ránk akartak erőszakolni. Nem váltak még valóra, de képmásukat már ott hordozzuk lelkünkben. Kétségbevonhatatlan bizonyítékokkal kell megcáfolnunk azokat, akik azt állítják, hogy a nemesek és pánok népe vagyunk, hogy országunk szellemi sötétségben botorkál, hogy hadseregünk „Pilsudski fehér serege”.

Minden dolgozó embernek, éljen Keleten vagy Nyugaton, Angliában, Franciaországban, Olaszországban, Amerikában, vagy akár Németországban vagy Oroszországban, el kell ismernie, hogy Lengyelország nem a burzsoá Európa csendőre, s nem a reakciót védi szuronyával. Nem engedhetjük meg, hogy azt higgyék: csak a gazdagok, a pánok, a földbirtokosok arattak itt győzelmet, a szegények viszont vereséget szenvedtek, s ismét veszélybe került a haladás. Mi azonban tudjuk, hogy a határainkat védtük a Vörös Hadsereg ellen, újra egyesült, egy nyelvű és egy törzsből eredő népünket, hogy immár véglegesen egy és oszthatatlan legyen, önállóságunkért, nyelvünkért és szabad törvényalkotási jogunkért harcoltunk. Most, miután a harcmezőn legyőztük a bolsevizmust, eszmeiségében is felül kell múlnunk. A bolsevizmus helyére magasabbrendű, igazságosabb, bölcsebb és tökéletesebb alapelveket kell állítanunk. Alapjaiban kell megráznunk a régi, szüette, rothadó, méreggel itatott Lengyelországot. Az augusztusi vihar, amely annyi ifjú dalia fejét csapta le villámaival, annyi cserkész szemét vakította el, annyi hősi erőfeszítést döntött sírba, tisztítsa meg most levegőnket, amit megmérgezett az aljasság bűzhödött lehelete.

Elhangzott már a kiáltás: Fegyverbe! Most, hogy béke lett, az ország egyik végétől a másikig harsanjon fel ugyanolyan mozgósító erejű kiáltás: Munkára! Micsoda óriási munka áll előttünk! Micsoda mérhetetlen teherre a szükségnek! Elveszett Mazúria, elveszett Varmia, Pomeránia, elveszett Teschen környéke... Pomerániában üresen állnak a német kéz építette, kitűnő iskolák, mert nincs egy tanár sem, aki lengyel nyelvre oktathatná a kasub gyerekeket. És így csak elidegenednek tőlünk

a kasubok. Nincs tengerpartig érő vasútvonalunk, mert képtelenek vagyunk kiépíteni egy harminc kilométeres szakaszt Koscierzyn és Wejherowo között, csak mert a nyomorult Danzig folyton-folyvást elámulja, támadja és lenézi a lengyeleket. De országunk belsejében is minden hanyatlik, süllyed és nyomorba dől. Tífusz, vérhas, tetvek, szenny, trágárság, állatiasság, tolvajlás, özönvíz előtti népszokások, pogány kori babonák, tönkrement utak, felégetett hidak. Pályaudvaraink olyanok, mint a disznóól, a személyszállító kocsikban vérré menő harc folyik az állóhelyekért. Mikor az ifjú lengyel lovagsegreg éjszaka kimasírozott Varsóból, és megindult a harcmező felé, Varsóban a szatócs nyugodt szívvel felemelte a kenyér árát...

Mikor a Bug túlsó oldalán felhangzottak az első lövések, doktor Julian Marchlewski és kollégája, a tetőtől talpig embervérrel bemocskolt Feliks Dzierzynski, valamint a szocializmus öreg harcosa, Feliks Kohn kerekelt oldott Wyszkówból. Égett benzinszag maradt utánuk, egy kevés cukor, meg az asztalnál és az árnyas almáskertben folytatott viták emléke. Indulás előtt Marchlewski többször is szomorúan felsóhajtott:

*Aranykürtöd volt, legény,
tollsüveged, mit sem ér,
csak a madzag, az maradt...**

Mint annyi mindenben, ebben is hatalmasat tévedett ez az elvetélt uralkodó. Sosem tartotta kezében Lengyelország aranykürtjét. Krakkói főveg sem való neki. Ami a viseletet illeti, sokkal jobban menne hozzá a pávatollal díszített, bársonyból készült moszkvai tányérsapka. Az már élete végéig őt illeti. Ez az országgrábló még a lengyel aranykürt kopott zsinórját sem kaphatja meg. Aki elvezette a szülőföldjére – legyen az akár bűnös és gonosz – az ősi ellenséget, megtiporta, megtaposta, feldúlta, felperzselte, kifosztotta az idegen zsoldosok kezével, az elszakította magát hazájától. Már nem lehet otthona vagy pihenőhelye a haza. Lengyel földön talpalatnyi hely sincs az ilyen embereknek, itt még sírhelyre sem találnak. Lengyelország aranykürtjét a nemzet hatalmas erejű ifjú nemzedéke tartja kezében. És riadót fújhat bármely nap bármely órájában, az élet olyan új énekét szólaltathatja meg, amitől boldogan ropogtatják csontjaikat az ősapák, a nagyapák és az apák, pezseg az ifjú vér, ami a szegény lengyel földbe folyt a sebekből ebben az augusztusi viharban.

Petneki Noémi fordítása

*Ezt énekli a Szalmabáb Wyspianski *Menyegző* című drámájának utolsó jelenetében (Spiró György fordítása) – a ford.

Stefan Zeromski
(1864 - 1925)

Elszegényedett nemesi családból származott, viszon­tagságos értelmiségi pályára lépett, 1904-ben jutott el az írói függetlenségig. „A lengyel irodalom lelkiismerete” sokat tanult a pozitívistáktól, sokáig kitartott a naturalizmusba hajló realizmus mellett, majd őt is magával ragadta az újromantika. 1919-től Varsóban élt, komoly közéleti szerepet töltött be, mint a független Lengyelország egyik legfőbb tekintélyét, a Nobel-díjra is esélyesnek tartották.

A Bug folyam felrobbantott hídja Wyszków közelében

A háborúban kifosztott wyszkóvi plébánia

A fényképen az Orosz Tanácsköztársaságnak dolgozó három lengyel „honfittárs”, doktor Julian Marchlewski, Feliks Dzierzynski és Feliks Kohn, akik a wyszkóvi plébánián hozták létre a „lengyel kormányt”.

”EZ A HARC LESZ A VÉGSŐ...”

Fent: Milliós kivégzésekkel az osztályellenség ellen
Balra: A hírhedt CSEKA megalapítója Feliks Dzerzsinszkij, Sztálin társaságában

A Krim-félszigeten Kun Béla rendteremtés címén 70 000 embert lövetett agyon

A Tanácsköztársaság vezérei: Pogány József, Kunffy Zsigmond és Kun Béla

A végrehajtók, a Lenin-fiúk vezérei: 1. Cserny József, 2. Papp Sándor, 3. Radányi Kornél

1918 októberében (néhány napig) Linder Béla lett a Károlyi-kormány hadügyminisztere, Pogány József pedig a Katonatanács elnöke. Linder nagyon sokat tett azért, hogy Magyarország teljesen kiszolgáltatottá váljon az első világháború után. Fő irányítója volt a hazatérő katonák leszerelésének, ami végzetes hatással volt Magyarország sorsára.

Linder teljes alkalmatlanságát még Károlyiék is belátták, így Bartha Albert katonatiszt váltotta, aki minden erejével igyekezett megakadályozni, hogy a magyar katonákat tömegesen lefegyverezzék, hiszen tudta, hogy szüksége van rájuk az országnak az önvédelmi harcban.

Bartha rendeletet adott ki, hogy a hazatérő katonaságot a határon nem szabad szétengedni, hanem zárt alakulatban kell felszerelési állomására vonultatni, s ott szabályszerűen leszerelni, kivéve az öt legfiatalabb korosztályt. A hazatérő alakulatok lefegyverkezését Bartha nem tudta megakadályozni.

Jellemző eset, hogy Hegedűs Pál altábornagynak a határt zárt alakzatban elért lovashadosztálya hiába kapott a hadügyminisztertől írásos parancsot, hogy jöjjön Budapestre, Károlyi a tudomására jutott rendelkezést megváltoztatta, elrendelve az alakulat azonnali feloszlását.

Ugyancsak zárt alakzatban érkezett haza az olasz frontról Koncz Győző ezredes tüzérezrede, amit Bartha azonnal Érsekújvárra, a veszélyeztetett Felvidék védelmére irányított. A váci vasutasok azonban megtagadták a szerelvény továbbítását, az oda érkező agitátorok pedig szétzüllesztették az ezredet.

Szintén zárt alakzatban vezette haza az 5. hadosztályt Stromfeld ezredes is, de nagy meglepetésre a határon lefegyverezték és szélnak eresztették az egységét.”

Barthának nemcsak a kommunista agitátorokkal, de saját kormányfőjével (!) is meg kellett küzdenie. Szélmalomharcot folytatott.

Az újságíróból a Tanácsköztársaság egyik vezetőjévé előlépett Pogány József a bukás után Kun Béláékkal együtt Bécsbe menekült, majd rögtön a Szovjetunióba ment a Vörös Hadsereghez. Később a Komintern Németországba küldte, hogy ott bomlasszon és szervezzen forradalmat, majd a kudarc után az Egyesült Államokba „postázták”. Ott az egykori bolsevik már John Pepper „üzletemberként” szervezkedett. Később, a régi internacionalista, kominternes gárda több tagjával őt is ejtette Sztálin, a Schwartz Józsefként született Pogányt/Peppert végül kivégezték.

MEDGIVANDE

till avgiftshjälp

till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige
(Egyházi járulékról szóló BELEEGYZÉS a Svédországi
Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till avgiftshjälp till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige att genom Skatteverket från och med nästa år och tillsvidare dra av 1 % kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.

(Ezennel beleegyezésemet adom a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek, hogy a kommunális adóköteles jövedelememre számított 1% -os egyházi járulékot a jövő évtől kezdődően és a továbbiakban az Adóhivatal útján vonja le.)

Namn: _____
(Név)

Personnummer: _____ - _____
(Személyi szám)

Adress: _____
(Cím) Gata (Utca) / nr (Házszám)

Postadress: _____
(Postai cím) Postnr (Irányítószám) Ort (Város)

_____ Datum (Dátum) _____ Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A beleegyezést az alábbi címre kell elküldeni):

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136
För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast 31-e oktober året innan**.
(Ahhoz, hogy a következő évtől érvényes legyen, a beleegyezést **legkésőbb folyó év október 31-ig** kell beküldeni.)

Medgivandet är giltigt till det återkallas. Blankett för återkallelse
begärs från och sändes in till Pastorsexpeditionen:

A beleegyezés visszavonásig érvényes. Visszavonási nyomtatványt
a Lelkészi Hivataltól lehet kérni és oda visszaküldeni:

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136.

Information om statligt stöd i form av avgiftshjälp från Skatteverket, 1% avgift till trossamfund

Kyrkolagen föreskriver skyldighet för medlemmar i Svenska Kyrkan att betala församlingsavgift. Avgiften dras tillsammans med kommunalskatten av utbetalaren av lön, pension eller annan ersättning.

Den som är medlem i ett annat trossamfund kan betala församlingsavgift till detta trossamfund, vilka bestämmer avgiftens storlek och inbetalningssätt. Skatteverket kan hjälpa till med att ta in avgift. Denna kallas för avgiftshjälp.

Rätten till avgiftshjälp ansöks hos regeringen och fattas av regeringen. Hjälpen får endast lämnas till ett registrerat trossamfund som är stabilt, har egen livskraft och bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället villar på. Fr.o.m. år 2000 upphörde ungerska prästens anställning hos Svenska Kyrkan och i denna rådlösa situationen beslutade den dåvarande ungerska rikskyrkorådet att kyrkoavgiftens storlek och inbetalningssätt blir helt och hållet frivilligt. I denna femton års period besvades att det var fel att basera samfundets ekonomi på en inte förutseddbar inkomst.

Ungerska Protestantiska Samfundet har ett datoriserat medlemsregister som omfattar ca. 5500 medlemmar, men bara en mindre del av dessa betalar kyrkoavgift direkt till samfundet. Det är många som fortfarande betalar avgiften till Svenska Kyrkan, eller till ett annat trossamfund, men flertalet betalar samtidigt avgift även till Ungerska Protestantiska Samfundet. Men det är många som inte betalar någon kyrkoavgift alls.

Lagen i Sverige säger också att man inte behöver vara medlem i något trossamfund utan man kan stå utanför.

Den som har bestämt sig för medlemskap i vårt samfund och vill delta i vår gemenskap samt använda tjänsterna har också skyldighet att även ekonomiskt bidra till samfundets verksamhet.

Enligt § 10 i våra stadgar kan alla boende i Sverige vara medlem i vårt samfund om "vederbörande efter sina förutsättningar deltar i samfundets aktiviteter och bidrar ekonomiskt till samfundets försörjning samt att den lämnar ett skriftligt medgivande om detta med namnunderskrift".

På grund av ovan nämnda har vi i likhet med andra trossamfund ansökt om stöd i form av avgiftshjälp. Regeringens beslut 2012-06-14: Regeringen bifaller ansökan.

När börjar avdraget av avgift till trossamfundet att göras?

"Medgivande till avgiftshjälp" skall sändas in till pastorexpeditionen som lämnar vidare till rikskassören senast den 31 oktober. Rikskassören meddelar till Skatteverket en datoriserad förteckning över de medlemmar som har lämnat medgivande till avgiftshjälp. Skatteverket höjer sedan uppgiften om vilket skatteavdrag medlemmens arbetsgivaren skall göra kommande år med 1%.

Hur påverkas medlemmarna?

För den enskilde medlemmen fungerar avgiftshjälpen på så sätt att storleken på det skatteavdrag som arbetsgivaren gör varje månad ökas med avgiften till trossamfundet. Detta registreras automatiskt hos Skatteverket i och med att trossamfundet skickar in sin datoriserad förteckning innan det aktuella inkomståret när avgiftshjälpen skall träda i kraft. Arbetsgivaren hämtar sedan uppgift om rätt skattetabell från Skatteverket där avgiften till trossamfundet är inräknad. Viktigt! Det är förhållandena den 1 november året innan det aktuella inkomståret som avgör om avgift till trossamfund skall betalas. Även om ett medgivande återkallas under året är personen fortfarande avgiftsskyldig för hela året.

Avgiften beräknas på den till kommunal inkomstskatt beskattningsbara förvärvsinkomsten (inkomsten minskad med avdrag t.ex. avdrag för resor till och från arbetet, pensionsparavdrag, grundavdrag).

När upphör avgiften till trossamfundet att dras?

Ett lämnat medgivande om avgiftshjälp är giltigt till dess att återkallelse görs. Om man bestämmer sig för att återkalla detta ska en blanket för återkallelse begäras från pastorexpeditionen som ska skrivas under med namn och personnummer. Återkallelsen bör ske skriftligt och skickas vidare till rikskassören. Återkallelsen gäller från och med nästa års ingång om återkallelsen görs senast den 1 november året före det kalenderår som avses. Återkallelsen påverkar inte själva medlemskapet.

Avgiftshjälpen avslutas också när någon har bestämt sig för att träda ut ur samfundet, och får en skriftlig bekräftelse för detta.

Den som har återkallat sitt medgivande till avgiftshjälp eller träder ut ur samfundet före den 1 november kommer inte att betala kyrkoavgift fr o m det följande kalenderåret.

Tájékoztató az 1%-os egyházi járulék bevételezéséhez nyújtott állami segítségről

A törvény előírja a Svéd Egyház tagjainak kötelezettségét, hogy gyülekezeti járulékot fizessenek. A járulékot a kommunális adóval együtt a fizetést, nyugdíjat vagy más jövedelmet folyósító intézmény vonja le.

Más egyházak tagjai járulékukat az illető (más) egyházhöz fizetik, mely maga alapítja meg a járulék mértékét és a befizetés módját. Az Adóhivatal segítséget nyújt a járulék bevételezéséhez. Ezt nevezik járulékbevételezési segélynek.

A járulékbevételezési segélyre jogosultságról a kormány dönt. Ezt a jogosultságot csak olyan bejegyzett egyházi közösség kaphatja, mely stabil, saját életerővel bír, és hozzájárul a társadalom pillérét jelentő alapvető értékek fenntartásához és erősítéséhez. 2000-tól a Svéd Egyház nem alkalmaz magyar lelkészt. Tanácsalanságában az akkori egyházvezetés úgy döntött, hogy az egyházi járulék mértékét és befizetési módját teljes egészében önkéntességi alapra helyezi. Tizenöt évnyi időszak tapasztalata bebizonyította, hogy téves volt az egyház anyagi gazdálkodását egy megjövendölhetetlen bevételelre alapozni.

A Magyar Protestáns Egyházi Közösség számítógépes tagjegyzéke mintegy 5500 tagot tart nyilván, de ezeknek csak egy kisebb része fizet közvetlenül a mi egyházunknak járulékot. Sokan vannak, akik járulékukat továbbra is a Svéd Egyházhöz vagy más egyházhöz/felekezethez fizetik, némelyek egyúttal a Magyar Protestáns Közösséget is támogatván. De sokan vannak, akik sehová, semmiféle egyházi járulékot nem fizetnek.

Svédországban a törvény kimondja azt is, hogy nem szükséges valamely egyházhöz tartozni, hanem lehet kívülálló is maradni.

Aki viszont elszánta magát hogy egyháztagunk legyen és részt kíván venni közösségünkben s annak szolgáltatásaival is élni kíván, annak kötelessége az egyház tevékenységéhez anyagilag is hozzájárulni.

Alapszabályzatunk szerint: 10.§. Az Egyházi Közösség tagja lehet minden svéd-országi lakos, „ha lehetőségei szerint részt vállal az Egyházi Közösség tevékenységében; ha rendszeres anyagi hozzájárulás formájában részt vállal a közös teherviselésből; ha mindezt nyilatkozat aláírásával is kifejezi.”

A fentiek alapján, más egyházakhoz hasonlóan mi is kérvényeztük ezt az állami segítséget, melyet a 2012-06-14-i kormányhatározat értelmében jóváhagyták.

Mikor kezdődik az egyházfenntartási járulék levonása?

Az „Egyházi járulékról szóló beleegyezést” legkésőbb október 31-ig a lelkészi hivatalhoz kell beküldeni, mely azt a főpénztároshoz továbbítja. A főpénztáros számítógépes jegyzéket küld az Adóhivatalnak azon tagokról, akik a járulék ily módon történő bevételezésébe beleegyeztek. Ezután az Adóhivatal 1%-kal megemelt mértékű adólevonásra utasítja a munkaadót a következő évben.

Miként befolyásolja ez a tagokat?

Az egyéni tag számára ez úgy működik, hogy a munkaadó által havonta levonandó adórész nagysága megemelődik az egyházi járulék mértékével. Azzal együtt, hogy az egyház beküldi a következő adóévre vonatkozó „beleegyzők listáját”, az Adóhivatalnál ezt automatikusan bejegyzik. A munkaadó megszerzi az Adóhivaltól az illető munkavállalóra alkalmazandó helyes adó táblázatot, amelyben már benne foglaltatik az egyházi járulék is. Fontos tudni: Azt, hogy egy adott évben sor kerül-e egyházi járulék fizetésére, azt az előző év november 1-én fennállt állapot dönti el. Ha ezt követően, év közben vonná is vissza valaki beleegyezését, az a következő évben még adóköteles marad.

A járulék a megadózándó keresetből kalkulált kommunális bevételi adóra számítódik (a kereset, csökkentve a levonásokkal, pl. levonás a munkahelyre oda-vissza tett utazásokra, nyugdíjtakarék utáni levonás, alapvető levonás stb).

Mikor szűnik meg az egyházi járulék?

Egy leadott beleegyezés addig érvényes, amíg visszavonásra nem kerül. Ha valaki a visszavonás mellett dönt, erre vonatkozó nyomtatványt kell kérnie a Lelkészi Hivaltól, amit névvel és személyi számával kitölt és aláír. A visszavonásnak írásban kell történnie, melyről a főpénztáros értesítést kap. A visszavonás a következő év elejétől lép érvénybe, ha a visszavonás legkésőbb a vonatkozó naptári év előtti november 1-ig megtörtént. A visszavonás maga nem érinti az egyháztagságot.

A járulék ily módon történő bevételezése akkor is megszűnik, amikor valaki kilép magából az egyházból és erről írásbeli megerősítést kap.

Az, aki egy adott év november 1-e előtt visszavonta beleegyezését, hogy egyházi járulékát így bevételezzék, vagy kilépett az egyházból, a következő naptári évtől nem fizet egyházi járulékot.

ÖNTUDATOS KERESZTYÉN/KERESZTÉNY

2019. június 20. - 23. között tartotta szokásos évi rendes közgyűlését és hittudományi konferenciáját a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat (NyEMRLSz) *Lázárné Zahn Dalma-Enikő* lelkészi és *Dr. v. Békássy N. Albert* világi elnök vezetésével. A mintegy félszáz résztvevővel megtartott négynapos rendezvény jelentőségét különösen is hangsúlyossá tette, hogy *a szolgálatot 75 esztendővel ezelőtt indította* el a református egyetemes konvent részéről Dr. Ravasz László püspök, aki a 7876/1944. számú hivatalos leiratában megbízást adott vitéz Nagy Sándor református lelkésznek a nyugatra menekültek lelkigondozásának megszervezésére. Nagy Sándor az összetett szolgálatban, mely jelentős diplomáciai készségeket is igényelt kiváló munkatársakra lelt Soós Géza és Harsányi András lelkészek személyében. A menekült táborokban megszervezett egyházi szolgálat elindítása a hitéleti szempontokon túl azért is jelentős volt, mert ez egyben az egyházi segélyező programok kiépítését is jelentette. Többek között erről is megemlékezett a Balatonfüreden lévő impozáns SILOÁM missziói otthonban tartott konferencia, melyen a Nemzetpolitikai Államtitkárság részéről *Szabolcs Attila* tolmácsolta *Potápi Árpád János* államtitkár köszöntését. Az eseményt látogatásával megtisztelte *Molnár Veress Pál* lelkész, a Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége elnöke is.

A szolgálatot kezdetektől fogva az *ökumenikus gondolkodás és elkötelezettség* jellemzi. Ezt fejezte ki már a nyitó istentisztelet is, melyen evangélikus lelkészként e sorok írója szolgált igehirdetéssel. Szintén az ökumenikus nyitottság jegyében, a konferencia egyik meghívottja *Dr. Korzenszky Richárd* bencés szerzetes a tihanyi apátság emeritus főapátja volt, aki „*Krisztushoz tartozó keresztyén/keresztyén*” címmel tartott előadást. A Nyugat-európai gyülekezetek jelenének és jövőjének felmérése érdekében szörványstratégiai és hídépítési megfontolásból a nyugat európai résztvevők mellett meghívott vendégként a Kárpát-medence képviselői is jelen voltak, akik Erdélyből, Felvidékről, Kárpátaljáról és a Vajdaságból érkeztek. „*Kegyelemből hit által*” címmel tartott nagy ívű előadásában *Dr. Fekete Károly* tiszántúli református püspök, a reformáció alapvető tételeit járta körül, míg a záró istentiszteleten *Steinbach József* dunántúli református püspök hirdette az Ige megerősítő reménységét. A konferencia a mottóként szolgáló „*öntudatos keresztyén/keresztyén*” alap gondolat mentén kívánta ökumenikus kontextusba helyezve megtárgyalni az európai társadalom keresztyénség iránti viszonyát és annak következményeit a nyugat-európai magyar ajkú gyülekezetek vonatkozásában. A rendezvény közgyűlése személyi változásokról is döntött, miszerint *Gúthy László* felsőöri ref. lelkész leköszönését követően új lelkészi alelnöknek *v. Bereczki András* ny. ref. lelkészt, míg megbízott titkárnak *Ormós Ajtony* svájci presbitert választotta.

A rendezvényen megtapasztalhattuk, hogy egymás hite által épülhetünk, erősödhetünk és gazdagodhatunk. Öröm volt együtt lenni a jó hangulatú, kiválóan szervezett és igényes programú rendezvényen, melynek várjuk a jövő évi folytatást!

Dr. Pócze István evangélikus lelkész

A nyitóistentisztelet résztvevői, középen dr. Pócze István evangélikus és özv. Lázárné Dalma Enikő református lelkészek

Csonka János
1962–2018

1962. december 10-én született Kárpátalján, a Tisza-parti Aknaszlatinán. Edesapja iskolai tanítóként, edesanyja a bányavállalatnál dolgozott. Gyermekkorra a soknemzetiségű bányászvárosban telt, ahol anyanyelve mellett már kiskorában elsajátította az orosz, ukrán, de részben még a román nyelvet is. Magyar iskola hiányában ukrán tagozatra járt. Nagyon jól tanult, és kitüntetéssel végzett. Szabadidejében sportolt, népi táncot járt. Az iskola elvégzése után 18 éves korában felvételizett a Tartui Egyetem fizika szakára, melyet 1986-ban fizikatanári diplomával végzett, majd tanárként dolgozni kezdett. Még diákéveiben ismerkedett meg leendő feleségével, Jánával, akivel 33 boldog évet élt. János fia János 29 éves, lánya Viktória 33, unokái Omar és Ali pedig 4 évesek. Betegsége utolsó éveiben ők tudták arcát öröme deríteni, napjait boldoggá tenni. Jancsi vendégszeretete híres, ízlése kifinomult, barátság igaz volt. Sokan emlegetik a maga készítette gulyást, a jobb napokra és illusztris vendégek számára tartogatott italokat, kulináris csemegéket. A rendszer váltást követően megalapította a magyar minőségi szeszesitalokat és borokat forgalmazó Budampex nevű kereskedelmi cégét, melynek legemblematikusabb terméke a Törley-pezsgó lett. Vállalkozókedvét hazaszeretetével ötvözve termékeinek reklámozása mellett szívesen beszélt a magyar nép- lélek szépségéről, kultúrája gazdagságáról, történelmének fájó sorsfordulóiról. Ismerte a történelmet, figyelemmel kísérte és értette a politikát is, és mindezt őrméremmel osztotta meg barátaival, főként a fiatalokkal. Nemcsak sze-

retett, de tudott is énekelni, és a „Tenkes kapitányába” a dalt kísérni gyakran hívott zongoristát vagy hegedűst. Neve összeforrott a legtöbbet forgalmazott termékkel. Kollégái mondták: amikor mi TÖRLEY-t mondtunk, Jánosra gondoltunk, és amikor Jánost mondtunk, a TÖRLEY-re! 2009-ben eladta cégét egy nemzetközi multinak, de megmaradt cége vezérigazgatói székében, s maga mellett tartotta hűséges munkatársait is, akiket családtagjainak tekintett. Alapításától kezdve mindvégig vezetőségi tagja volt a Munkácsy egyesületnek, és hűséges látogatója istentiszteleteinknek is. Megadta módját az ünnepségnek is: a Karácsonyok, szentesték emlékét meleg szívvel őrzik szerettei. Mint célratörő, becsületos és jószívű embert mindenki szerette és tisztelte. A gyülekezet körében 2019. január 19-én búcsúztunk tőle. Hamvait az óhaza borítja kegyesen. Isten adjon neki örök békességet!

Dobolyi (Benedek) Hajnalka
1947–2018

1947. augusztus 29-én látta meg a napvilágot Erdélyben, Köpecen. Edesapja Benedek Pál, és edesanyja Sebestyén Amália volt. Késői gyermekként született szülei második házasságából. Három féltestvére apai ágon Blanka, Margit és Pali, akik már szinte mind felnőttek voltak, amikor ő világra jött. Edesanyjának első és egyetlen gyermeke volt. Köpecen nőtt fel, ahol elemi- és középiskolai tanulmányait végezte, majd szakmai tanulmányait Marosvásárhelyen folytatta, ahol röntgen- szakos nővéri képzőt végzett. Első

munkahelye Erdőszentgyörgyre vezette, majd a baróti kórházban folytatta ugyancsak röntgenasszisztensként. Ez idő alatt ismerkedett meg a körben dolgozó ifjú állatorvossal, Dobolyi Zoltánnal. Hajnalka elveszítette edesanyját 1970-ben és idős edesapjával maradt, majd nemsokkal később házasságot kötöttek Zoltánnal. Hajnalka és Zoltán házasságából született leányuk, Hajnalka Amália (1971) és Zoltán Csaba (1973). Zoltánt a munkája Sepsiszentgyörgyre szolgáltatta a későbbi években, és végül 1976-ban az egész család követte őt a városba. Nagy rokonsági köre volt Köpecen, de nagy baráti kört teremtett magának Szentgyörgyön, majd Svédországban is. Gyerekkorából szép emlékeket őrzött azokról a nyarokról, amelyeket az anyai ági rokonságban töltött Középjárában. A megyei kórházban folytatta szakmai tevékenységét, 1987-ig, amikor a család Svédországba költözött. Ebben meghatározó szerepe volt Hajnalkának, aki sokszor mondogatta bizalmasan, hogy „a fiamból nem lesz román katona!” Az új hazában a szülők is újra iskolapadba kényszerültek gyermekeikkel egyetemben, hogy honosítsák diplomájukat. Hajnalka egyidőben dolgozott, tanult, és összetartotta a családot mint edesanya, feleség, háziasszony. A család végül Västeråsban találta meg végleges lakhelyét, 1988-ban. Hamarosan elkezdett dolgozni a västerási kórházban a röntgenosztályon 2012-ig, nyugdíjba meneteleg. Legkedvesebb hobbija a virágtermesztés volt. Utazásaiból egzotikus virághagymákat hozott és nevelte otthonában. Orchideák, kaktuszok mindig életre keltek, barátok, szomszédok jártak csodájára. Kézvel varrott függönyök, ízléssel választott berendezés dícsérték szépezzükét. Betegsége kezdete után élete hátralevő részében a családra, unokáira szentelte minden idejét. 2005-től Eger környékén, Egerszalókon töltötte nyarait, rokonai, családi körben. Az egeri környék emlékeztette az erdélyi kedves tájakra. A távolság ellenére tartotta a kapcsolatot a hozzá közelálló régi barátokkal, rokonokkal. Betegsége miatt utolsó éveiben az otthonához volt kötve. A kegyetlen, olykor erőt felülmúló kezelések között a legnagyobb örömforrás az unokák voltak. Halála napjáig családi körben volt. Otthonában hunyt el, 2018. december 21-én. Utolsó erejével még megvárta, hogy a németországi unokáitól is búcsút vehes-

sen, majd pár órára rá örökre lehunyta szemét. Búcsút vettek tőle férje Zoltán, akivel 49 évet élt házasságban, szeretetben, majd leánya Hajnalka-Amália és veje Thomas, fia Zoltán-Csaba és menyecskéje Zita, unokái Matthias, Christian, Zelma és Zara, valamint rokonai, barátai, és munkatársai, szomszédai. Hamvait szülőföldjén, Köpecen helyezik végső nyugalomra. Isten békessége örökdíjként hűn fölötte, mindörökké!

Tóth (Erdős) Ágnes
1950–2019

Erdős Ágnes 1950. március 7-én született Erdély fővárosában, kincses Kolozsváron. S bár számára szülővárosa ékszerdoboz, gyermekkor paradicsom volt, váratlanul és orvul hatalmas veszteség borult rá, beármnyékolva a szülői otthon, az iskolát, az ismerős utcát, a mindennapokat. Kilenc éves volt, amikor elveszítette hőnszeretett edesapját, s e veszteség végigkísérte egész életén át. Bár nagyon szerette edesanyját, ugyanúgy kishugát is, a veszteség veszteség maradt, s a nagyok gondja a kicsik gondjává is vált: fiatalon be kellett állnia a munka szürke taposómalmába, hogy a kis család kenyérgeresztését valahogyan biztosítani tudják. Gyermekfejjel még nem tudta, csak majd később, mennyi átsírt éjszakát és a végtelenségig hajszolt erőfeszítést jelenthetett az edesanyjának az egyedüllét, két kiskorú lánykának a nevelése, a mindennapi eledel megszerzése, a kis ruhácsák elővarázsolása, az éppén csak életnek nevezhető életnek biztosítása. Kitartás és küzdelem kellett mindehhez, mind-egyikőjüktől. Aztán az évek teltek, s a szomorú szívű kisleányból érett ifjú hajadon lett. 21 éves volt, amikor 1971-ben férjhez ment szíve választottjához, Tóth Gyulához,

akivel házasságukat az Örökkévaló két gyermekkel áldotta meg. 1988-ban, mint oly sok sorstársa, reszkető szívvel, kétségek között mondott búcsút a szeretett Erdélynek, a gyönyörű Kolozsvárnak, hogy elinduljon a bizonytalanba egy szebb és szabadabb jövőért, melyet családjának és önmagának remélt. Svédországban, Växjö városában telepedett le családjával, ahol új otthonukban szeretet és gondoskodás vette körül. Öröm volt tapasztalniuk, hogy itt is otthonról jöttekre, földiekre, sorstársakra leltek, s hogy itt az idegenben is vannak testvéri kezek, együtt dobbanó szívek, szerető lelkek. Jó volt megtapasztalni azt is, mit jelentett a jó szóra és kultúrára éhes embereknek egy-egy otthonról idelátogató színjátékos csoportot vagy énekest hallgatni, vagy Isten Igéjére s régi énekeinkre szomjasan egy-egy istentiszteleten együtt lenni a gyülekezet közösségében. Öröm volt itteniekkel együtt felkeresni az elhagyott otthont, a kincses várost ugyanúgy, mint Csíksomlyó szent hegyét, Kalotaszeget vagy Vajdahunyad várát, hogy majd Aradon szabadságot hirdessen a szaboregnyűtes minden szimbolikus alakja. És milyen gyorsan eltelt mindez, eltelt minden. Idén, március 18-án elszóltatott e földi világból. Szívünkben kérjük Istent, áldásával kísérje az örökkévalóságba, s legyen álma könnyű, nyugalma csendes!

Dr. Ilyés Károly
1945–2019

Gyergyószentmiklóson született, 1945. június 2-án. Karmyújtásnyira innen ered a Maros, tőle csak egy köhajtásnyira az Olt, s ketjük fölött, a Nagyhagymásból

az egekbe magasodik az Egyesülő s Öcsémteteje. Emitt a Görgényi-havasok, amott a Pongrác-tető, s ki átbillen a vízvázalácson, a Nagycohárd alatt megpillanthatja a Gyilkos-tót, melyből kicsordulva sziklafalak közé kerül s iszonyatos erővel örvénylik át a Békás-patak, hogy aztán Keletre megszökjön Erdélyből. Legendák szövik át a tájat, s küzdve élő emberek lakják falvait, városait. Ebben a világban nevelkedett két testvérrel Károly és érlelődött lelkiekben és szellemiekben olyannyira, hogy kiváló középiskolai tanulmányait követően a Marosvásárhelyi Orvosi Egyetem fogorvosi karára nyert felvételt. A tartalmas egyetemi évek meghozták gyümölcüket és Károly sikeresen abszolválta tanulmányait, elnyerve ezzel a fogorvosi doktori címet. Fogorvosi hivatását Bereckben, majd a szülővárosa közeli Balánbányán folytatta nagy odaadással és szakmaisággal. 1987-ben, mint oly sok földije, búcsút intett a Gyergyói havasoknak, a Hargitának, és még ki tudja kinek és minek, miktől elszakadni oly szívet tépő volt neki. De egy szebb és szabadabb jövőért, melyet szeretett családjának remélt, elindult. Dániába került övéivel, feleségével és két gyermekével, Adállal és Istvánnal. Az eljövétel nem csak a szülőföld elhagyását, hanem hivatásának kényszerű feladását is jelentette. Dániában a gyógyszergyártásban helyezkedett el és teremtette meg kemény munkával, tanulással és szorgalommal családjá életének biztonságos kereteit. 1999-ben az élet egy nagy sebet ejtett az egész család szívében, mikor ő a kedves feleségét, gyermekei pedig drága édesanyjukat veszítették el. 2000-ben elhagyta Dániát és a svédországi Helsingborgba költözött. Itt ismerkedett meg Tifán Mártával, aki segítő társként, feleségként kiteljesítette életét, együtt hordozva örömet és megosztva terheket. S amint a reggel ragyogása után nappal a fény árasztja jótékony melegét emberre és állatra, földre és virágokra, úgy a gyermek- és fiatalok után évek és évtizedek táplálják erővel a testet, éltetik a lelket, hogy alkonyat jövén, s az ember idősödésén megmondolják már csak volt földi életének értelmét és célját, hogy megszuszsanva még erőt gyűjtsön a hosszú útra, mi még rá vár. S hogy itt az embert, és őt magát is életében szerető gondoskodás vette körül, úgy biztatással néz előre, remélve, hogy majd odaát öleléssel fogadja az atyai kar. S „ki tudja merre,

merre visz a végzet, göröngyös úton, sötét éjeken?” 2019. február 14-én meghallotta a hívó szót, és ment. S vele együtt kérjük és énekeljük: „Ne hagyj elveszni Erdélyt Istenünk,” ne hagyj elveszni, minket Istenünk!

Sándor (Silló) Mária
1941–2019

Sándor Mária, leánykori nevén Silló Mária Erdélyben, a Székelyföldön, azon belül is Csíkszeredában, a Csíkszereda melletti Csíkcsicsóban született, 1941. április 13-án. Édesapja Silló Antal és édesanyja Ágnes házasságából 5 gyermek született, 3 fiú (Ferenc, István és Imre), valamint 2 lány, Ágnes és Mária. Nagyszámú és messzire nyúló a Silló nemzetség, Madéfalván egy egész utca kapta a nevét a benne lakó Sillókról. Házasságok révén találunk a rokonságban dél-tiroli Dälliókat, az 1894-ben vasútépítőként Erdélybe került olaszokat, de ott találjuk a Sillókat 1764-ben a madéfalvi veszedelem idején is. Nem volt ritka, hogy egyetlen családban 12 gyermek született, később 21 unoka, utánuk 44 dédunoka és 78 ükunoka. 1940-44, a négy boldog esztendő, amikor újból honvéd áll a Hargitán, s ebben az időben, 1941-ben születik meg Silló Mária. Az a generáció még halálosan komolyan vette Reményik Sándor intését: „Ne hagyjátok a templomot, A templomot s az iskolát!” Silló Mária iskoláit szülőfalujában kezdte, majd Csíkszeredában folytatta, végül az egészségügyben képezte tovább magát. Huszonegynéhány évesen megismerte azt a férfit, akit élete párjával képzelt el élete végéig. A László-Csíszér Józseffel kötött boldog házasságukat Isten egy

drága kis gyermekkel ajándékozta meg. 1965-ben megszületett fiuk: Attila. S a boldogságot kegyetlen tragédia követte: 34 éves korában szívbetegségben meghalt a fiatal apuka. A fiatal asszony özvegyen, a kicsinyke gyermek apa nélkül, árván maradt. Mária mint nővér dolgozott a kórházban és a helyi klinikán. Szerette munkáját, szerette a segítségre szoruló embereket, életét ezeknek szentelte. Dolgozott és imádkozott is értük. 46 éves volt, amikor úgy gondolta, hogy még kezdhet egy új életet, ha nem is otthon, de idegenben. Házasság útján, családgyesítés címén sikerült Svédországba kerülnie, ahova természetesen vitte magával az akkor már 22 éves fiát, Attilát is. Mindannyian tudjuk, mit jelentett a beilleszkedés, az új ország, az új nyelv, az új emberek. Könnyen megtanulta a nyelvet, könnyen beilleszkedett a munkahelyen, és könnyen feltalálta magát az új környezetben, ahol nagy boldogságára rájött, hogy itt is vannak magyarok, sőt, sokan a Székelyföldről is, sőt, még olyan egykori bukovinai székelyek, akiknek ősei még a madéfalvi veszedelem idején kerültek Bukovinába, majd egy részük a Délvidékre, aztán a volt Jugoszláviába, a Vajdaságba. Még a lépcsőházában is, néhány emelettel fennebb ott volt Faragó Irénke, akihez élete végéig szoros barátság fűzte. Együtt jártak el a Barátság egyesületbe, a későbbi Wass Albert kulturális egyesületbe, melynek alapító tagja is volt, de ugyanígy rendszeresen jártak a magyar gyülekezetbe, mind a katolikus hívek körében, mind a protestáns istentiszteletekre, a rózsafüzér találkozókra, más összejövetelekre. Amíg egészsége engedte, sokat járt haza, szülőföldjére, Erdélybe, de szívesen volt itteni ismerőseivel közelebbi és távolabbi helyeken is. Többek között eljutott gyülekezeti otthonunkba, Tángagárdéra is, ahol - mint mondta, nagyon jól érezte magát, s ahol ott lenni tiszta felüdülés volt. Elment a minden földiek útján az itteni jó barát nő, Irénke is, és milyen szép, és milyen isteni kegy, hogy most a temető csendes kertjében is szomszédok lesznek, ahol immár együtt alusszák örök álmukat. Búcsúzik tőle fia: Attila, unokái: Betti (és férje Amine), unokája Endre (és dédunokái: Rayan és Mirjám), továbbá Orsolya és családjá, valamint közeli és távoli rokonok, barátok és ismerősök. Búcsúzik tőle a magyar közösség, a magyar gyülekezet. Isten adjon neki örök békességet!

ISTENTISZTELETI NAPTÁR 2019. MÁSODIK FÉLÉVÉRE

TEPLOMOK / HELYEK ahol istentiszteleteinket tartjuk

BORÁS	Hässleholmskyrkan	Våglångsgatan 3
ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg
HELSINGBORG	RÅÅ EFS-kyrkan	Missionsgatan 8
HELSINKI	Alppila-kiirik	Kotkankatu 2
JÖNKÖPING	S:t Franciscus katolska kyrkan	Toraplan
LJUNGBY	S:t Stephans katolska kyrkan	Bolmstadsvägen 21
MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
STOCKHOLM	Franska Reformerta kyrkan	Humlegårdsgatan 13
STOCKHOLM	BROMMA Ungerska Huset	Lövåsvägen 12
TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1
TAMPERE	Kaleva-kiirik	Liisanpuisto 1
TÄNGAGÄRDE	Gyülekezeti Otthon	40-es útról Äspered felé
UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsgatan 3
VÄSTERÅS	SKULTUNA Pingstkk	Västeråsvägen 11
VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
VÄXJÖ	Mariakyrkan	Kungsvägen 117

Figyelem! Az itt közölt időpontok / helyszínek rajtunk kívülálló okok miatt változhatnak, ezért kérjük, az esedékes istentisztelet előtt szíveskedjenek a gyülekezeti felügyelőknél, vagy internetes honlapunkon (www.keve.se) tájékozódni.

A nyári szünetben csak kivételes esetben tartunk istentiszteletet. A rendszeres szolgálatok sora júliusban és augusztusban szünetel.

SZEPTEMBER

06-09	VISEGRÁD	Protestáns Szövetség konferenciája
14 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan Paradvägen 4
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan Köpmansgatan 1
15 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka Bolmstadsvägen 21
17:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka Toraplan
20 18:00	BORÁS	Hässleholmskka Våglångsgatan 3
21 12:30	HELSINGBORG	Råå-EFS-kyrkan Missionsgatan 8
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan Stensjögatan 1
22 11:00	HALMSTAD	Andersbergskka Grönevångstorg
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan Parkvägen 4
28 12:30	VÄSTERÅS	Skultuna Pingstkk Västeråsvägen 11
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan Stenbygatan 4
29 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset Lövåsvägen 12
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan Eriksbergsvägen 2

OKTÓBER

05 13:00	TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1 úrvacsora
06 11:00	HELSINKI	Alppila kirik	Kotkankatu 2 úrvacsora
17:00	TAMPERE	Kaleva kirik	Liisanpuisto1 úrvacsora
12 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradv. 4 úrvacsora
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmang. 1 úrvacsora
13 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstads 21 úrvacsora
17:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan úrvacsora
18 18:00	BORÁS	Hässleholmskka	Våglångsg. 3 úrvacsora
19 12:30	HELSINGBORG	RÅÅ-EFS-kyrkan	Missionsg. 8 úrvacsora
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjög. 1 úrvacsora
20 11:00	HALMSTAD	Andersbergs kkan	Grönevångstg úrvacsora
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4 úrvacsora
26 12:30	VÄSTERÅS	Skultuna Pingstkk	Västeråsv. 11 úrvacsora
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbyg. 4 úrvacsora
27 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset	Lövåsv. 12 úrvacsora
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsv. 2 úrvacsora

NOVEMBER

09 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
10 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstadsvägen 21
17:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan
15 18:00	BORÁS	Hässleholmskka	Våglångsgatan 3
16 12:30	HELSINGBORG	RÅÅ-EFS-kyrkan	Missionsgatan 8
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
17 11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångstorg
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
23 12:30	VÄSTERÅS	Skultuna Pingstkk	Västeråsv. 11
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
24 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset	Lövåsvägen 12
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsv. 2
30 13:00	STRÄNGNÄS	Domkyrkan	Magyar mártírok emlékest.

DECEMBER

01 11:00	TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1 úrvacsora
17:00	HELSINKI	Alppila kirik	Kotkankatu 2 úrvacsora
07 11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradv. 4 úrvacsora
17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmang. 1 úrvacsora
08 11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstads 21 úrvacsora
17:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan úrvacsora
13 18:00	BORÁS	Hässleholmskka	Våglångsg 3 úrvacsora
14 12:30	HELSINGBORG	RÅÅ-EFS-kyrkan	Missionsg. 8 úrvacsora
16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjög. 1 úrvacsora
15 11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångtg úrvacsora
17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4 úrvacsora
21 12:30	VÄSTERÅS	Skultuna Pingstkk	Västeråsv. 11 úrvacsora
17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbyg. 4 úrvacsora
22 11:00	STOCKHOLM	Ungerska Huset	Lövåsv. 12 úrvacsora
17:00	UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsv. 2 úrvacsora

Székelly ministránsok Csíksomlyón a pápai szentmisén

Jézusunk, kérünk tekints le árváinkra, kiket senki sem kelt fel reggel gyöngéd anyai csókkal, akiket senki sem hív a családi ebédhez az asztalhoz, amit körbeül anya, apa és testvérek. Kérünk, vedd oltalmadba őket. Töltsd be a hiányzó űrt lelkükben, legyél örökös támaszuk, erős várjuk, segítsd, hogy kapjanak valahonnan igaz szeretetet. Vezesd őket a Te mennyei utadon életük végéig. Ámen.

ÁRVA GYERMEKET SEGÍTENI

-akarsz-e? A stockholmi Magyar Házban működő L.T.B.T.

- Arvákat Támogató egyesületet ajánlom mindenki figyelmébe.

Az egyesület húsz éve működik. Több tucat árva gyerek útját egyenleti-segíti azóta a Kárpát-medencében, elsősorban Erdélyben, a Gyimesekben, Csíksomlyón. A pénzbeli támogatást személyesen kapják meg a gyerekek, a szülő vagy gyám, - és ebből tudják a gyermeket iskolába járattatni, bentlakását, buszutasításait fizetni, ami naponta 20-30 km is lehet az iskoláig. 2015-ben 76.000,- korona készpénzt juttatott el az egyesület 63 gyerekeknek és két otthonnak (Dálnok és Kisiratos). A tárgyi segítség (ruha, cipő, könyv) elszállítása nagyon sok pénzbe kerül. Sajnos, egyre több a rászoruló. Az újabb kérvények halomban várnak elbírálásra az egyesület vezetőségénél. Ősszel dönti el az egyesület vezetősége, hogy 2019-ben kiknek jut segítség.

Adományodat a PG: 680 902-4 L.t.b.t. Stödforening bank számlára utalhatod át.

Minden fillért hálással köszönünk!

Az egyesület működéséről bővebb felvilágosítást nyújt:

Mihály Ferenc elnök ferenc.mihaly@comhem.se

Kegler Éva pénztáros keglere@yahoo.com

valamint jelen sorok írója:

dr. Szentkirályi Csaga csaga@globalnet.net

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Útkömmer 4 nummer per år)

Nr. 1-2 ärgång XXVII. évfolyam 1-2. szám

Juni 2019 június

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)

a Protestáns Egyházatnás (Kyrkorädet)

Szerkesztő (Redaktör)

Molnár-Veress Pál
S-523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

E-mail: tgparokia@gmail.com

Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda: Graphic City Trading AB
Borås, N. Långgata 47 Tel: +46-33-123 087
Példányszám (Uppläga)
900

Egyházfenntartási járulékot fizető tagjainknak
a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük,
tájékoztatásért forduljanak a Lelkészi Hivatalhoz:
523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

Az Egyházi Közösség pénztárosa

KÖVÁCS ANDREA

260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: 042-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

Egyházi Közösségünk Plusgiro számlaszáma:

Ungerska Protestantiska Samfundet

Plusgiro 602047-3

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség
Gyülekezeti Otthona
TÅNGAGÄRDE

az Egyházi Közösség által Jétrehozott
TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
(Stiftelsen Tångagärde Församlinggård) kezelésében áll.

A Gyülekezeti Otthon címe:
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNYT
az Egyházatnás által kinevezett
INTEZOBIZOTTSAG vezeti.

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
INTEZOBIZOTTSAGÁNAK
megbízott gondnoka

BÁN FERENC

416 56 GÖTEBORG Kärralundsgatan 54 A
Mobil: +46-73-248 00 11
E-mail: ferenc@earthling.net

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
pénztárosa

KÖVÁCS ANDREA

260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: 042-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

A Tångagärde Alapítvány Plusgiro számlaszáma:
Stiftelsen Tångagärde Församlinggård

Plusgiro 25534-9

MÁS ÉSZAKI / BALTI ORSZÁGOKBAN
ELŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI

(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn

BÁN ISTVÁN

EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372-50-696 42

FINNORSZÁG – Helsinki – Tampere

NAGY GÁBOR

SF-10300 KARJAA Kauppiankatu 32
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-40-960 75 59

Ady Endre

AZ ÉLET

Az élet a zsidóvilág,
Egy hangos vásár, melynek vége nincs.
Nincs semmi tán, melynek ne volna ára,
Megvehető akármi ritka kincs.
Nincs oly érzés, amelyből nem csinálnak
Kufár lélekkel hasznot, üzletet;
Itt alkusznek, amott már áll a vásár,
A jelszó mindig: eladok, veszek!...

Raktárra hordják mindenik portékát,
Eladó minden, hogyha van vevő:
Hírnév, dicsőség, hevülés, barátság,
Rajongás, hit, eszmény és szerető.
Aki bolond, holmiját olcsón adja,
Az okos mindig többet nyer vele,
A jelszó: egymást túl kell licitálni,
Ádáz versennyel egymást verve le!

A szív az üzlet leghitványabb tárgya
S eladják mégis minden szent hévét.
Akad vevő rá, egymást licitálja,
Hogy a holmit atomként szedje szét.
Folyik a vásár harsogó zsvajjban,
Az egyik kínál, másik meg veszen,
Csak néhol egy-egy végképpen kiárult,
Kifosztott lélek zokog csendesen.

Egy-két bolond jár-kél a nagy tömegben,
Bolondok bizton, balgák szerfelett,
Eddig az ő példájukat követtem,
Ezután én is másképpen teszek,
Lelkem, szívem kitárom a piacra,
Túladok én is minden kincsemen...
...De nincs erőm ily nyomorulttá válni,
Óh, nincs erőm, én édes Istenem!...